

# גליץ קנין תורה

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

בעזה"ש"ת

נציבי חודש טבת

משפחת רובין שיחיו

לע"נ הרבני החסיד המפורסם

מו"ה ארי' (לייבל) ב"ר יונה ע"ה

באבוב

חבורת קנין תורה

אין התורה נקנית אלא בחברה

חבר אני לכל אשר ידאג

ד'באבוב

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

## שינון לחזרה

חולין גליץ כ"ד

פ' וארא - בא  
תשפ"ה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

מס' חולין דף קיז: עד דף קכב.

שינון לחזרה

עמוד א'  
שאלות ותשובות  
עמוד י"ט

מצטרפין לכביצה ד'טומאה קלה' – והיינו טומאת אוכלין שאינו אלא ראשון לטומאה, אבל לא ל'טומאה חמורה' – טומאת נבלה שהיא אב הטומאה ומטמא לאדם וכלים.

הא דשומרים מצטרפין לטומאה קלה, נלמד מדכתיב גבי טומאת אוכלין על ידי שרץ ובי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא שזרע שלא הוכשר אינו מקבל טומאה, ומשמע שהוא אם הוכשר מקבל טומאה משרץ. והא דכתיב אשר יזרע מלמד שהזרעים מקבלים טומאה בדרך שבני אדם מוציאים אותה לזריעה; חטה בקליפתה; שהוא שומר לאוכל, וכן שעורה בקליפתה, ועדשים בקליפתן.

### דף קי"ח ע"א

הא דאין שומר מצטרף לטומאה חמורה של נבילה, נלמד מדכתיב בטומאת נבילה ובי ימות מן הבחמה וכו' הנוגע בנבלתה יטמא ומיותר הוא לדרוש שרק הנוגע בנבילה עצמה יטמא, ולא הנוגע בעור של נבילה שאין עליו כזית בשר, ואשמעינן דאין שומר מצטרף לטומאת נבלות. ומסיק הברייטא,

<sup>2</sup> היינו קליפה החיונה החופה אותה צעודה שזולת. לכל הנושרת כשכותשין צמחשת אוכל גמור הוא. דהא תנן (מוצא לקמן דף קי"ט:) שרק המלאין [זקן העליון] שצצנלין לא הוו שומר, מכלל דקליפה חיונה הוה שומר.

<sup>3</sup> אותה קליפה שהעדה חזויה לתוכה שאין מקפידין עליה בשעת זריעה, אלא בשעת אכילה, דלהכי כתיב 'על כל זרע'.

### דף קי"ז ע"ב

פרק תשיעי – העור והרוטב

### צירוף לטומאת אוכלין ולטומאת נבילה

תנן במשנתנו, אלו מצטרפים לבשר שחומה להשלימה לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלין, אבל אין מצטרפים לבשר נבילה להשלימה לכזית לטמא טומאת נבילה; (א) עור של בהמה שהוא 'שומר' להבשר וכגון פחות מכביצה בשר ועורה אדוק בה ומשלימה לכביצה, (ב) רוטב וליחה היוצאה מחבשר, שאינה אוכל לקבל טומאה בפני עצמה, אבל מצטרפת להשלים לפי שדרך לאוכלה כשהיא קרושה על הבשר, (ג) קיפה – תבלין והן עצמן לא אוכלין חשיבי, אבל לאצטרופי מצטרפין, (ד) האלל, (ה) עצמות שיש בהן מוח, שהמוח הוא אוכל, והעצם 'שומר' לו, (ו) גידין של בהמה הנאכלים עמוה, (ז) קרנים וכל שחותכו ויוצא מהם דם אצל עיקרן מלמטה שהן רכין, ומידו באנפי נפשיהו לא אוכלא נינהו, (ח) טלפים שהם 'שומרים' לבשר הרגלים.

הא דמבואר במשנתנו ששומרים כגון עור ועצמות אין מצטרפים לבשר נבילה, היינו כדשנינו בברייטא, ששומרי אוכל

<sup>6</sup> אין זה 'שומר' אלא נאכל עם הבשר, והגמ' שמציא מקור אינו אלא לענין שומר, אלא דבר הנאכל עמו נלמד מסדרה; תפארת יעקב.

<sup>3</sup> ואף למ"ד יש בגידין צנותן טעם, מכל מקום נתמעט מה' דנלמה או מ"ס דנלמה שאינו מצטרף לשיעור בשר דנבילה; רש"ש, ועי' גם בשער המלך הל' מאכלות אסורות פ"ח ה"ו.

דכתיב **על כל זרע זרוע וכו'** דילפינן מיניה שחמה בקליפתה שהוא שומר לה מקבל טומאה, בא ללמוד שהשומר אף מצטרף לשיעור אוכל לקבל טומאת אוכלין.

הקשו בגמ', אולי אין לנו ללמוד 'יד' אלא להכנים טומאה כדילפינן מוכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא 'לכם', ולא להוציא טומאה. ואין ללמוד מזה דכתיב 'יד' אצל נבילה שהוא מוציא טומאה, דיש לומר שאני נבילה דטומאה חמורה היא. אבל בטומאה קלה לא ידעינן 'יד' אלא להכנים ולא להוציא, וכמו כן לא ידעינן שומר אלא להכנים מקל וחומר דיד, ולא להוציא. ואם כן יש לומר דהפסוק **וכל זרע זרוע וכו'** בא ללמוד רק ש'שומר' מוציא טומאה גם כן, אבל אין לנו קרא ללמוד שאף מצטרף לטומאה. נמצא דלא ידעינן אלא 'יד' להכנים ולא להוציא, ושומר להכנים ולהוציא, אבל להצטרף מנלן.

תירצו, דאין לומר שיד' מועיל רק להכנים טומאה ולא להוציא. דאם יכול להכנים טומאה אף על פי שעדיין לא ירדה לו טומאה, וכי אפשר שאינו מוציא טומאה ממנו. אלא כיון שיד מכנסת כל שכן שמוציאה, וממילא אפשר ללמוד מינה בקל וחומר שגם שומר מכנסת ומוציאה, ואם כן האי דכתיבה רחמנא לרבות 'שומר', לצרף כתביה.

אבל הקשו, דהרי אפשר שיד' האמורה בטומאת אוכלין ובי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא 'לכם' לא בא לרבות ידות אלא כשכבר נטמאה להוציא טומאה על ידיהן לאחרים, אבל לא להכנים לה טומאה על ידי ידותיה. ואם כן לא ידעינן 'יד' אלא להוציא ולא להכנים, ואם כן אין ללמוד מיניה 'שומר' בקל וחומר אלא להוציא. ואם כן הפסוק **דוכל זרע זרוע וכו'** שמרבה שומר, לא בא אלא לרבות שומר גם להכנים, ואם כן מנלן לרבות שומר גם להצטרף. דלא ידעינן אלא 'יד' להוציא ולא להכנים, ושומר רק להכנים ולהוציא ולא להצטרף.

מתחלה תירצו דמיצנו עוד ריבוי ליד' בהא דכתיב **וכל אשר יפול מנבלתם עליו וטמא, תנור וכירים יותן וגו' וטמאים יהיו לכם** ונדרש 'לכם' לכל שבצרכיכם, לרבות את הידות של כלי חרס. וכיון דכתיב שני פעמים 'יד' לענין טומאה על כרחך אין צריך לשניהם ללמוד שיד מוציא טומאה, אלא ילפינן מאחד מהם שיד מוציא טומאה, ומן השני שיד מכנים טומאה. וכיון דידעינן שיד מכנים ומוציא, יש ללמוד ממנו 'שומר' בקל וחומר להכנים

יכול שהנוגע בעור נבילה כנגד בשר המחובר לו מאחוריו לא יהא טמא, לכן כתיב **'טמא'** לאשמעינן שהרי זה טמא.

והקשו בגמרא, הא קתני רישא 'אלא בעור' אלמא לאו נבילה מיקרי, ופחות מכזית בשר לאו שיעורא הוא, ואם כן האידך קתני אחר כך דאם נגע בעור נטמא.

אמר רבא וי"א 'כדי', דהבירייתא חסורי מיחסרה והכי קתני, ילפינן מ**נבלתה** דעור שאין עליו כזית בשר ועור משלימו לכזית אינו מצטרף, לפי ש'שומר' אינו מצטרף לשיעור נבילה. אבל לא אמרינן שאף הנוגע בעור כנגד בשר 'שיש בו' כזית שלא יהא טמא, אלא ילפינן מדכתיב **טמא** [ויד' יתירא לרבינו טומאות] דהוה 'יד' לבשר שמכנים ומוציא טומאה.

• תנן במס' עוקצין הלכות דברים המחוברים לאוכל, (א) דבר שהוא 'יד' ולא 'שומר' – כגון עצם שאין בו מוח ובראשו האחד בשר, מכנים טומאה לאוכל – שאם היה אוכל טהור, ונגע היד בשרין, נטמא האוכל. וגם מוציא טומאה – שאם האוכל היה טמא ונגע ידו באוכל אחר טהור, מוטמא. ואינו מצטרף לשיעור כביצה לטמא האוכל בטומאת אוכלין.

(ב) דבר שהוא 'שומר', אף על פי שאינו 'יד' – כגון עור שכנגדו כזית בשר – אם היה הבשר טהור, מכנים טומאה לאוכל, וגם מוציא טומאה לאוכל, וגם מצטרף לשיעור כביצה שהבשר יטמא בטומאת אוכלין.

(ג) דבר שאינו לא 'יד' ולא 'שומר' – כגון שער של בהמה המחובר לבשר – אינו מכנים ואינו מוציא טומאה, וכל שכן שאינו מצטרף לשיעור בשר לקבל טומאת אוכלין.

ילפינן דין 'ידות' מדכתיב לענין טומאת אוכלין על ידי שרין **וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא 'לכם'** ונדרש 'לכם' לכל שבצרכיכם, שלכל דבר שהוא צורך לכם באוכל הוה, הכל טמא, הרי לך שהיד מכנים טומאה לאוכל.

וילפינן שיד מוציא טומאה מדכתיב בטומאת נבילות **וכי ימות מן הבהמה אשר היא 'לכם' לאכלה הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב** ונדרש 'לכם' לכל שבצרכיכם, לרבות את הידות שמוציאים טומאה של הנבילה לאחרים על ידיהן [דהא נבילה לאו בת הכנסה היא, שהרי הטומאה מנופת. ועל כרחך יד' דכתיב בה, לטמויי אחרוני הוא כתיב].

ואין צריך קרא ללמוד ש'שומר' מכנים ומוציא טומאה, דהא אפשר ללמודו בקל וחומר מיד'. דמה יד שאינה מגינה על האוכל מכנסת ומוציאה טומאה, שומר לא כל שכן. אלא על כרחך הא

° ולקמן מתוך דמיעקל כי כתיבא יד נאכלין, אסתלת טומאה כתיבא, דהיא הכנסה, ומיהו השתא משני ליה שטייטא אחרניא.

# קנין תורה

מעצמה ולא מושום שנגע בדבר אחד שהוא טמא, ואילו זרעים אין מקבלים טומאה אלא בנגיעה.

ואם היה כתיב 'יד' רק אצל זרעים ונבילה, לא היה אפשר ללמוד תנור מיניה בצד השוה. דיש לפרוך מה להנך שכן הם אוכל, ואילו תנור אינו אוכל.

אבל אם היה כתיב 'יד' בתנור ובזרעים שפיר היה אפשר ללמוד מהם בצד השוה שיש יד גם בנבילה, ונמצא ד'יד' דכתיב בנבילה מיותר הוא. ואם אינו ענין לנבילה תנהו ענין ליד דעלמא של אוכלין. וכיון דכבר ידעינן ש'יד' מוציא טומאה, אין צריך לריבוי זה של 'יד' אלא שהוא גם מכנים טומאה. וכיון שכן למדנו שיד מוציא ומכנים, ונלמד שומר מיניה בקל והומר, והפסוק שמרבה 'שומר' בא ללמדנו שהוא אף מצטרף לשיעור טומאת אוכלין.

אבל הקשו על תירוץ זה, דעדיין צריכים ל'יד' דכתיב בנבילה. דאי לא הוה כתיבא יד בגופה דנבילה אלא היינו לומדים אותה מתנור וזרעים, הוה אמינא דיו ליד דנבלה הבא מן הדין להיות כנידון. מה אלו – תנור וזרעים – לא מטמאין אדם, אף נבלה לא מטמא אדם דרך ידה [כגון אם תחב קיסם בכזית בשר נבלה להיות לו יד, ונגע אדם בו, לא ישמא עד שיגע בנבלה עצמה. וכן אם נגע אדם בעצם של נבלה עצמה דהוויא רק ידו]. אלא על כרחך 'יד' דכתיב בנבילה מייצר צריך ללמד דיד דנבילה מטמא אדם.

אלא דיש לומר דהפסוק דמרכיבין מיניה 'שומר' דנבילה דכתיב **וטמא** ללמד שיעור שיש עליו כזית בשר הנוגע כנגד בשר מאחוריו נטמא, מיותר הוא. דהרי אין צריכין לה ללמד שהוא מצטרף לשיעור, דהא באמת אינו מצטרף לשיעור בטומאת נבילה, כדאמרו ברישא דברייתא דילפינן מדכתיב **בנבלתה** שהנוגע בעור שאין עליו כזית בשר ועור משלימו לכזית אינו נטמא בטומאת נבילה.

ואין צריך קרא ללמד גוף הדין שהשומר מוציא טומאה להנוגע בה, דזה יש ללמוד בקל והומר מיד, מה יד מכנים ומוציא טומאה, שומר לא שכן שהוא מכנים ומוציא טומאה.

ולהוציא, נמצא שהפסוק שמרבה ל'שומר' הוא מיותר, ללמד שהשומר אף מצטרף לשיעור טומאה.

אולם הקשו על תירוץ זה, דכל השלשה פסוקים שמרבים 'יד'; אחד בזרעים, אחד בתנור, ואחד בנבילה כולם איצטרכו, וכדלהלן:

אם היה כתיב הריבוי של 'יד' רק בזרעים, לא היה אפשר ללמודי תנור ונבילה מיניה. דיש לפרוך מה לזרעים שכן טומאתן מרובה – שמקבלין טומאה מולד הטומאה, תאמר בתנור שאינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, וכן מרובה טומאת זרעים מטומאת נבלה וכדתנן במתניתין, ריבה לטמא טומאת אוכלין יותר ממה שריבה לטמא טומאת נבלות.

ואם היה כתיב ריבוי של 'יד' אצל תנור, לא היה אפשר ללמוד זרעים ונבילה מיניה. דיש לפרוך מה לתנור שכן מטמא אוכלין התלוין באוירו אף על פי שלא נגעו בו, תאמר בנבלה ובזרעים שאינן מטמאין אחרים אלא אם כן נגעו בהן.

ואם היה כתיב ריבוי של 'יד' רק אצל נבילה, לא היה אפשר ללמוד זרעים ותנור מיניה. דיש לפרוך מה לנבלה שכן מטמאה אדם ומטמאה במשא, וטומאה יוצאה מגופה. ואילו תנור וזרעים אינו כן.

ואף אם היה כתיב 'יד' אצל נבילה ותנור, לא היה אפשר ללמוד זרעים מהם בצד השוה שהן טמאין וידן מוציאה טומאתן לאחרים, אף אני אביא זרעים טמאים שתהא ידן מוציאה טומאתן לאחרים.

ואין הפירכא מושום מה להנך שכן מטמאין שלא בהכשר, תאמר בזרעים שאין מטמאין אלא בהכשר. ד'הכשר' לאו פירכא היא, דהיינו גמר מלאכה דידהו, ותנור נמי בלאו גמר מלאכה לאו 'כלי' הוא ואינו מקבל טומאה.

אלא הפירכא הוא, דמה לתנור ונבילה שמקבלין טומאה שלא בנגיעה; תנור מקבל טומאה מאוירו, ונבילה מקבל טומאה

<sup>פ</sup> דהא אמרינן לעיל (דף קט"ו:) ד'ז'מה ה'לד' של שני דברים, פרכין אפילו פירכא כל דהו.

<sup>פ</sup> דכי פרכת מה לזרעים שכן טומאתן מרובה, אמרינן תנור יוכיח. וכי פרכת מה לתנור שכן מטמא אחרים מאוירו, אמרינן זרעים יוכיחו. אלא ה'לד' השוה שבהן שהן טמאין וידן מוציאה טומאה לאחרים, אף אני אביא נבלה.

<sup>י</sup> כל הך דקאמר דהיה אפשר ללמוד היינו צ'צנין א'ב', שטימא כאן וטימא כאן, מה מ'זינו כאן שהיד מוציאה טומאה לאחרים, אף כאן יד מוציאה טומאה לאחרים.

<sup>י</sup> דכתיבא במס' פסחים (דף כ:), דמטמא מתוכו אף על פי שלא נגע.

אבל היכא דאיכא למידרש לקרא דרשינן ליה, ולא אמרינן מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא, ולכן לא אמרינן ד'שומר' דכתיב בזרעים לגופיה אתיא ולא בא ללמד שהוא מצטרף, ואף דלא אצטרף קרא לגופיה כיון דנלמד בקל וחומר מיד, הרי יש לומר מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא. אלא דהיכא דאיכא למידרש לקרא דרשינן ליה, ולא אמרינן מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא.

(ב) **רב הביבא** אמר, לעולם כדאמרינן מעיקרא ד'שומר' דנבלה לא אצטרף, ואם כן תנהו ענין ליד דעלמא שהוא מכנים ומוציא. ואין להקשות דאולי בא לענין 'שומר' דעלמא, ולא ליד' להכנים. דכיון ש'שומר' דנבילה אינו מצטרף, הרי הוא עושה מעשה יד שמכנים ומוציא. ואם כן מסתברא דהריבוי שלו שלא אצטרף שדינן ליה להיות ענין ליד דעלמא. והשתא כולו צריכי, יד' דזרעים ותנור ללמוד מיניה יד להוציא טומאה, ויד' דנבלה אצטרף (ואף דאפשר ללמוד מתנור וזרעים) משום שלא תאמר דיו. ו'שומר' דנבלה מיותר ללמד שיד דעלמא מכנים טומאה. ואם כן 'שומר' דזרעים מיותר ללמד שמצטרף לשיעור טומאת אוכלין.

• על הא דאמרו 'שומר' בשאר אוכלין נלמד מדכתיב בטומאת שרץ לזרעים על כל זרע זרע, הקשה רב יהודה בר ישימעאל מזה דתנן בס' עוקצין, פיטמא של רמון שהוא שומר על פיו, מצטרפת לשיעור טומאת אוכלין. והנין הגדל על הפיטמא דהוה שומר אחר על גבי שומר, אין מצטרף. ולכא' קשה דאם ילפינן 'שומר' מזה דכתיב על כל זרע זרע למה מצטרף פיטמא של רמון, הא אינו בדרך שבני אדם מוציאים לזריעה, דהא לאו זרעים נינהו, דכשנוטעין אילן אין נוטעין אלא יחור. ואם נוטעין הרימון עצמה, כבר נשרה אותה פטמא שהיא כעין פרח שבראש התפוחים.

ועוד יש להקשות ממתניתין דקתני שיעור מצטרף לבשר משום 'שומר', הא לא כתיב שומר אלא בזרעים, ומעמא משום דזרעי ליה בהדיה הוא, ואם כן האיך נלמד מיניה עור.

אלא תירצו, דיש ללמוד כל אלו השומרים מדכתיב בפסוק ג' פעמים 'זרע' על כל 'זרע' 'זרע' אשר 'זרע', וילפינן ליה: (א) אחד לשומר דזרעים, (ב) אחד לשומר דאילנות, (ג) אחד לשומר בשר, ביצים, ודגים.

אלא אם אינו ענין ל'שומר' דנבלה, תנהו ענין ליד' דנבלה שאף על פי שאינו שומר הוא מוציא טומאה. וכיון שאין צריך קרא ליד דנבלה דהא בגופה כתיב לכם, תנהו ענין ליד דעלמא. וכיון שאין צריך קרא ליד' דעלמא שהוא מוציא טומאה כיון דכבר נלמד כן מזרעים ותנור, על כרחך בא ללמד שיד' מכנים טומאה. הרי למדנו שיד מכנים ומוציא טומאה, ושומר מצטרף לשיעור טומאת אוכלין.

## דף קי"ח ע"ב

אבל מקשינן בגמ', דהרי יש לומר דשומר דכתיב אצל נבילה דמיותר הוא, אם אינו ענין לשומר דנבילה תנהו ענין לשומר דאוכלין דעלמא, דהרי עדיף ללמוד שומר משומר. ואף על גב דכבר כתיב 'שומר' באוכל יש לומר שאחד מהם בא ללמוד שהוא מכנים טומאה (דהרי עדיין אין לנו קרא שיד מכנים טומאה דנלמוד לשומר בקל וחומר מיניה), ואחד מהם ששומר מצטרף לשיעור טומאה. ולפי זה לא למדנו אלא שיד מוציא טומאה ולא שהוא מכנים, ושומר מכנים ומוציא ומצטרף.

ומסיק הגמ' דיש לתרץ בב' דרכים:

(א) הא דהקשו דנאמר שיד' דכתיב אצל טומאת שרץ לאוכלין היינו להוציא ולא להכנים לאו פירכא היא. דהא הפסוק איירי לענין תחילת טומאתן כשהן מקבלין אותה מן השרץ. וכיון דמכנסת טומאה, כל שכן דמוציאה. וכיון שיד מכנים ומוציא, יש ללמוד מיניה שומר להכנים ולהוציא מקל וחומר. והא דכתיב 'שומר' בזרעים היינו להצטרף.

ולפי זה, הא דכתיב 'שומר' דנבילה מיותר הוא. ואף שצריכין לריבוי ליד' דנבילה כדי שלא נאמר דיו לבא מן הנידון להיות כנידון שלא יטמא אדם, מכל מקום 'שומר' דנבלה מיותר הוא. דהא אין צריך ליה לגופיה שהוא מכנים ומוציא, שהרי אפשר ללמוד דבר זה בקל וחומר מיד, וודאי לא בא לצרף, שהרי אינו מצטרף לשיעור כזית דטומאת נבילה. וצריכין לומר דאף שאפשר ללמוד שומר דנבלה בקל וחומר, ומכל מקום מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא.

'הא דנקט מחלה מנהו ענין ליד דנבלה', והדר אצטרף ליה למימר 'תנהו ענין ליד דעלמא', ולא נקט מיד שאלו אינו ענין לשומר דנבלה מנהו ענין ליד דעלמא, היינו משום דהכי שייך למיתני ספיר. מדכיון דיתורא דשומר דנבלה כתיבא, מחלה צריך לומר מנהו ענין ליד דנבלה, כיון שהוא דבר הלמד מענינו. ורק אחר שאמרינן דיד דנבילה גופה לא אצטרף, יש לומר מנהו ענין ליד דעלמא, כיון דיד ויד הוא.

## יד לטומאה ולהכשיר

**רב חייא בר אשי** אמר בשם **רב**, שיש דין 'יד' להכנים ולהוציא טומאה, אבל אין תורת 'יד' לענין הכשר – שאם הוכשרה היד לא הוכשרו הזרעים. **לרבי יוחנן**, יש דין 'יד' לטומאה וגם לענין הכשר לקבל טומאה. וביארו בשני דרכים במאי נחלקו:

(א) בדרשת הפסוק **וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם**, דרב סבירא ליה שתיבת 'לכם' דמרבין מיניה ידות, נדרש לפניו לענין טומאה דכתיב מיד לפניו, ולא לפני פניו לענין הכשר לקבל טומאה. **ולרבי יוחנן** מקרא נדרש לפניו וגם לפני פניו אהא דכתיב **וכי יותן מים על זרע**, ולכן יש דין 'יד' גם לענין הכשר.

(ב) בסברא, **דרבי יוחנן** סבירא ליה אף דנתרבה רק לענין טומאה, הרי הכשר תחלת טומאה הוא, והרי יש דין 'יד' לטומאה. ורב סבירא ליה הכשר לאו תחלת טומאה הוא, ולכן לא נכלל בדרשה לענין טומאה.

שנינו בברייתא כוותיה **דרבי יוחנן**, כשם שיש יד לטומאה כך יש יד להכשר. וכשם שאין זרעים מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו<sup>א</sup>, כך אין זרעים מקבלין הכשר אלא לכשיתלשו<sup>ב</sup>.

## יד לפחות מכזית

נחלקו אמוראי באוכל פחות מכזית – כגון פול או חצי זית בשר, אם יש לו יד ושומר:

**לרב**, אם יש אוכל פחות מכזית כגון פול או חצי זית בשר, ולו יד, והרי הוא עם אוכלין כביציה<sup>א</sup>, ונגעה טומאה ביד, הואיל

ועיקרו אינו כזית ביחד אין חשוב להיות לו יד, והכל טהור. אבל יש לו 'שומר', ובלבד שיהא בהאוכל שיעור כפול (פחות הרבה מכזית). אבל אם אין בו שיעור כפול (כגון עצם וכו' מוח פחות מכפול, והוא עם אוכלין כביצה, או עדשים בשרבישיהם), אין לו גם 'שומר', לא להצטרף לענין כביצה, ולא להכנים ולהוציא.

**לרבי יוחנן**, יש דין 'יד' לאוכל פחות מכזית, ויש דין 'שומר' לאוכל פחות מכפול<sup>ב</sup>.

\* שנינו בברייתא, ב' עצמות של מת שעליהן ב' חצאי זיתים של בשר, והכנים הראשין שאין בשר עליהן לבית, והבית מאחיל עליהן; **לתנא קמא**, הבית טמא, לפי שהמאחיל על היד כמאחיל על הבשר<sup>א</sup>.

**רבי יהודה בן נקוסא** אמר בשם **רבי יעקב**, היאך שני עצמות מצטרפין לכזית, דבשלמא בעצם שיש בראשו כזית בשר אחד, היה מודה דיש לו דין 'יד' להביא טומאה לבית, אבל יד לפחות מכזית לא אמרינן.

## דף קי"ט ע"א

והנה אי אפשר לרב לאוקים הברייתא באופן שלא יהא אחד מן התנאים אלו חולק עליו. דאם איירי בעצם שהוא 'יד' לבשר ולא שומר – כגון שאין בו מוח, רק יש בשר בראשו האחד, אם כן קשיא רישא, דלתנא קמא קתני הבית טמא, אף שאין על העצם רק חצי זית, אלמא יש יד לפחות מכזית. ואם איירי בעצם שהוא 'שומר', כגון בעצמות שיש בהן מוח, ומשום הכי הבית טמא, משום דיש 'שומר' לחצי זית, ואף על פי שאין המוח בבית, ה'שומר' מכנים ומוציא טומאה ומביאה לבית<sup>א</sup>, קשיא סיפא דקא

תקבל טומאה, נולפי מה שפירש רש"י זכ"ל דמקבל טומאה אף בפחות מכביצה, כד כן דאיירי כשהוא עם אוכלין כביצהמשום שיהא יד גם להוציא טומאה לאחרים, עי' תוד"ה אין כסופו, ולב ארי<sup>א</sup>.

[וזתום] ד"ה אין הקשו דאם הוא צעמו פחות מכביצה אף אם הוא נוגע לשאר אוכלין ויש צנייה כביצה אין מצטרפין, ואם כן הדרא קושיא לדוכתא האין פחות מכביצה מקבל טומאה, ולכן פי' דאיירי שזה חצי זית מחובר עם כביצה אוכלין, אבל אינו מחובר כל כך – שאם היה מנגיעו אותו היה ניתק אותו כביצה אוכלין מאותו פחות מכזית, לכן לא היה יד אלא לפחות מכזית. מיהו רש"י ס"ל דשפיר מועיל נגיעה לזרף לכשיעור שעכ"פ אותו החתיכה שנוגע בה יקבל טומאה, ורק שיטמא הכל לא מועיל נגיעה לחצר; לב ארי<sup>ב</sup>.

<sup>א</sup> אבל אין יד לאוכל פחות מכפול, ויש לדייק כן מדלא ערביניה ותני יחד – יש יד ויש שומר לפחות מכפול.

<sup>ב</sup> אבל עכשיו בלא בשר מטמא בנגע וצמאם ואינו מטמא בזהל.

" ואין להקשות דעכשיו הזה הנכנס לבית אינו שומר למוט, שהרי אין המוט כנגדו אלא בראשו האחר, ואין חנן הנוגע כנגד הכשר מאחוריו, הרי לא הוי שומר

<sup>א</sup> אבל 'שומר' לכולי עלמא הוה גם לענין הכשר, דהפסוק 'וכי יותן מים על זרע' דמרבין מיניה לענין הכשר; רש"י א עוד ראשונים.

<sup>ב</sup> כדאמרין בתורת כהנים, אם אתה אומר מחוברין טמאין, טימאת את הכל, שהרי אין לך מחוברין שאין שרצים מציין אללם.

<sup>ג</sup> והקשו הראשונים, דלפי מה שנתבאר בהערה הקודם, אם כן למה תלה הכשר בטומאה לענין זה, אדרבה כל שכן בהכשר, שאם אין אתה אומר כן, טמאת הכל שאין לך זרעים שלא ירדו עליהם גשמים צעודן מחוברין (ואף ששייך שירדו גשמים ולא יכשירו אבל מיעוט הוא), מה שאין כן בטומאה שיש כמה זרעים שמעולם לא נגע בהן שרץ.

ותירץ הרמב"ם, דהא דקתני כשם שאין מקבלין טומאה לאו למיתלי הכשר בטומאה, אלא משום שיטמא דרישא דקתני כשם שיש יד לטומאה כך יש יד להכשר, נקט ליה האי ליגמא ולהשוות טומאה והכשר.

<sup>ד</sup> רש"י פי' דאיירי שהאוכל פחות מכזית הוא יחד עם שאר אוכלין אשר כולם יחד הם כשיעור כביצה, דאם לא כן הרי אף אם תגע הטומאה באוכל עממה לא



# קנין תורה

מטהר רבי יהודה בן נקוסא, והרי רב אמר לעיל דאין שומר לפחות מכפול, הא אם יש בה שיעור כפול יש לו 'שומר', והרי חצי זית הוא יותר מכפול ומכל מקום מטהר ליה רבי יהודה בן נקוסא<sup>י</sup>.

תירצו דאין הכי נמי דלא אתיא כתרומתו, אלא דלרב יש לאוקים הברייתא דאייירי או בשומר, או ביד<sup>י</sup>; אם איירי ביד<sup>י</sup> נמצא דרב דסובר שאין יד לפחות מכזית אתיא כרבי יהודה בן נקוסא שאמר הבית טהור כיון שאין בכל יד כזית. ואם איירי ב'שומר', נמצא דרב דאמר שיש שומר לפחות מכזית אתיא כתנא קמא שאמר הבית טמא כשהאחיל על שני שומרים של חצי זית<sup>י</sup>.

ורבי יוחנן מוקי לברייתא ביד<sup>י</sup> וסבירא ליה כתנא קמא דיש יד לפחות מכזית<sup>י</sup>.

• שנינו בברייתא, **רבי יהודה** אומר 'קולית' ועצם עליון של ירך ובו מוח תמיד<sup>י</sup> שיש עליה כזית בשר, אותו זית גורר הקולית כולה למזמאה ושם היה עם כביצה אוכלין ונגע השרץ בה, בכל מקום שבה, טמא. אחרים אומרים, אפילו אין עליה אלא כפול בשר, גוררת את כולה למזמאה.

ולכאורה קשה לרב, דאם איירי ביד<sup>י</sup>, קשיא סיפא דאחרים אומרים שדי בבשר כשיעור כפול שתהא לו דין יד וגוררת כולה

אלא מה שנגד האוכל<sup>י</sup>. על כרחק שומר הוא, שהרי כל זמן שהקולית סמוכה אוכל שצמחה נשמר, ואם נפתחה אין מה שצמחה נשמר.

<sup>י</sup> ובאמת היה אפשר להקשות על רבי יוחנן נמי, מדברי רבי יהודה בן נקוסא כל היכי דמוקמת לה, אי ביד אי בשומר, שהרי לדידיה אף יד יש לפחות מכזית, ורבי יהודה בן נקוסא אמר האך שני עצמות מנטרפין לכזית, וגם מדברי תנא קמא יש להקשות עליו אי בשומר מוקמין לה, דמדנקט שני חלאי זיתים משמע דזד<sup>י</sup> וה' עצמות ובכל אחת פחות מכפול מודי הוא דטהור, ואילו רבי יוחנן אמר דיש שומר לפחות מכפול.

אלא דהגמ' הקשה אחד מייניהו, ואחר כך מתוך כל הברייתא לתרומתו, מר לטעמיה ומר לטעמיה.

<sup>י</sup> אי אפשר לאוקמיה צין ציד צין בשומר, דאם כן רב דאמר כמאן. הא רב ציד מטהר, ובשומר מטמא, ותנא קמא מטמא בתרומתו, ורבי יהודה בן נקוסא מטהר בתרומתו. אלא בחדא מוקים לה, וקאים אחד מייניהו.

<sup>י</sup> אבל בעצמות שאין בהם מוח, אלא שיש פחות מכזית בשר בראשו, מודה תנא קמא שהזית טהור, שאין יד לפחות כזית.

<sup>י</sup> ולכן לא אוקים לה בשומר, דכיון דסבירא ליה שיש שומר לפחות מכפול, אם כן אפי' יש ד' עצמות ובכל אחד פחות מכפול (ובין הכל כזית) הבית טמא, ובירייתא משמע דרב צד<sup>י</sup> שיש בכל אחד כחצי זית. אבל כיון דאייירי ביד<sup>י</sup>, הלכך צדי שיהא רק שני עצמות, דבכל אחד שהוא כחצי זית הוא על כל כפנים כפול, [דמודי רבי יוחנן דאין יד לפחות מכפול, מדלא עריב ותנא להו, כמו שנתבאר בהערה דלעיל].

למזמאה, והרי לרב אין יד לפחות מכזית. ואם איירי ב'שומר', קשיא רישא דקאמר רבי יהודה, דרב אם יש בו שיעור כזית מקבל מזמאה, ומשמע דאם הוא פחות מכזית לא, והרי רב אמר דאין דין 'שומר' לפחות מכפול, הא בשיעור כפול יש לו דין 'שומר' אף שהוא פחות מכזית.

תירצו בשני דרכים; (א) הברייתא איירי ביד<sup>י</sup>, ורב סובר כרבי יהודה, ולא כאחרים. (ב) הברייתא איירי ב'שומר', והוא סובר כאחרים דסגי בכפול ולא כרבי יהודה דמצריך כזית.

ולרבי יוחנן, איירי הברייתא ב'שומר', והוא דאמר כאחרים דיש דין 'שומר' לפחות מכזית. ואף דאמרו אחרים 'אפילו אין עליה אלא כפול גוררת את המזמאה' דמשמע דעל כל פנים כפול בעי, והרי לרבי יוחנן יש שומר אפילו לפחות מכפול, צריך לומר דאידי דקאמר רבי יהודה שיעור של כזית, נקטו אחרים בדבריהם נמי שיעור דאפילו כפול נמי גוררת את המזמאה, לאשמעינן שהולקים על רבי יהודה דמצריך כזית. אולם באמת לאחרים יש 'שומר' אף לפחות מכפול, דאין לה שיעור<sup>י</sup>.

ואמר רבא, דבאמת יש לדייק שהברייתא איירי ב'שומר', דהא קתני בברייתא 'קולית', וסתם קולית יש בה מוח.

נחלקו אמוראי בהא דאמרו אחרים שאפילו אין עליה אלא 'כפול' גוררת כולה למזמאה; **לרבי חנינא** זהו שיעור, דהאי 'כפול' דקאמרי אחרים דוקא קאמרי, דבציר מכפול ליכא שומר וכשיטת רב. **לרבי יוחנן**, אין זה שיעור, ד'כפול' לאו דוקא הוא. ואף דאמרו אחרים 'כפול', היינו משום אידי דקאמר תנא קמא שיעור כזית, אמרו הם שיעור כפול.

• תנן במס' עוקצין, שרביט שהפולין גדלין בתוכן ונשאר בהן גרגיר אחד<sup>י</sup>, **רבי אלעזר בן עזריה** מטהר בשרביט של פול, דלאו שומר הוא, מפני שהפולין גסין ואין צריכין לשומר דגוח למשמשן ולנקרן. ולפיכך אין שומר זה מכנים ומוציא מזמאה ואינו מצטרף

<sup>י</sup> וכל שכן דאי הוה מוקי לה רבי יוחנן לברייתא ציד<sup>י</sup>, הוה נחא ליה טפי הוהיל והוה דאמר כאחרים, וסבירא להו דיש 'יד' לכפול. אלא משום דקמני צברייתא 'קולית' ולא נקט עכש אחר, אי הוה מוקי לה ציד ודוקא כפול קאמרי אחרים, הוה מקשינן ליה והא קולית קמני וסתם קולית שומר היא, ואפילו הכי קאמרי אחרים כפול.

ורבי יוחנן שתיק כן היינו משום דהכי גמיר לה דאחרים לאו דוקא כפול אמרו, כדאמר לקמן רבי יוחנן אמר אין זה שיעור, הילכך מוקי לה בשומר.

<sup>י</sup> צרישא דהך מתניתין תני, שרביט שריקנו טהור. ואם שייך צו גרגיר אחד, טמא, וכגון שיש צין השרביט והפול כביצה. רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול, דאין שומר מצטרף לו לכביצה, ומטמא בשל קטניות.

היא שלמה בין היא נקובה מצטרפת לאוכל, שהרי היא עצמה אוכל. (ב) האמצעית דשומר היא, כשהיא שלמה מצטרפת דהוי שומר, כשהיא נקובה אין מצטרפת דלא הויא שומר, (ג) החיצונה, בין כך ובין כך מהורה, לפי שאין שומר על גבי שומר חשוב שומר.

אלא ספיקת **רב אושעיא** היה באוכל שיעור כביצה ושומרו עליו וחלקיה, וקמבעיא ליה אי מצטרפי הני שומרינן עם האוכל אי לא. וצדדי חספס הם, כיון דהאי לא מוגין אהאי והאי לא מוגין אהאי, אין מצטרפין. או דלמא כיון דהאי מוגין אדידיה והאי מוגין אדידיה, מצטרפין יחד.

• תנן במס' עוקצין, שרביט שהפולין גדלין בתוכו ונשאר בו גרגיר אחד, **רבי אלעזר בן עזריה** מטהר בשרביט של פול, דלאו שומר הוא, מפני שהפולין גסין ואין צריכין לשומר דנוח למשמשן ולנקרן. ולפיכך אין שומר זה מכנים ומוציא טומאה ומצטרף לשיעור כשאר שומרינן. אבל שרביט שיש בו קטנית דשומר הוא, כיון דדקים הן ואין יכולין לנקרן, ניהא ליה שיהו באותם שרביטין ואל יתערב בהן פסולת, מפני שממשמש בהן על ידי השרביטין. וסברו בגמ', דאף כשיש שנים ושלישה שרביטים מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהן, דהא ודאי שאין בשרביט אחד כביצה. אלמא שני שומרינן מצטרפין עם שני אוכלין לכביצה, ואף על גב דשומר של זה אינו מוגין על אוכל זה.

תירין **רב אחא בריה דרבא**, דהא דמטמא רבי אלעזר בן עזריה בשרביט של קטנית, אינו בשרביט ומשום 'שומר'. אלא איירי בשנגעה טומאה בקלח של הצמח, דהוי 'יד' לכל השרביטים שמחוברין בו. ובפול הואיל וגסים הן לא איכפת ליה דליהוי להו יד, ולכן אינו מקבל טומאה דרך ה'יד'. ולפי זה הא דאמרו דבשל קטנית ניהא ליה ב'משמישן', צריך לפרש דהיינו ב'תשמישן' שמטלטלן באותו קלח, ואותו קלח הוה תשמיש לאוכל ולפיכך יש לו דין 'יד'.

• שנינו בברייתא, דתנא דבי רבי ישמעאל דילפינן מדכתיב **על כל זרע זרע אשר יזרע** שבא ללמדנו שדין טומאת אוכלין נאמר בזרעים בדרך שבני אדם מוציאין אותן, כגון חטה בקליפתה, ושעורה בקליפתה, ועדשים בקליפתן. וכיון דחמין עם

<sup>10</sup> ברבינו גרשום פירש שחלק גם האוכל, וכן מנאחר נרש"י להלן ד"ה חמין בקליפתן. אצל התוס' (ד"ה שומר אוכל שחלקן) מנאחרים, דאיירי כשרק השומר נחלק ולא האוכל.

עוד כתב נרש"י, דהספק הוא נאופן שיש שני נגלים קטנים שאין נשניהם אלא כנגלה עם שומריהם.

לשיעור כשאר שומרינן. אבל מטמא בשרביט שיש בה קטנית, דשומר הוא, כיון דדקים הן ואין יכולין לנקרן, וניהא ליה שיהו באותם שרביטין ואל יתערב בהן פסולת, מפני שממשמש בהן על ידי השרביטין. הרי מבואר דיש דין 'שומר' לקטנית אחד אפילו הוא פחות מכפול, ודלא כשיטת רב דסובר אין שומר לפחות מכפול.

תירצו, דצריך לאוקים הך מתניתין אליבא דרב באופן שתירין **רב אחא בריה דרבא** לקמן, דהא דמטמא רבי אלעזר בן עזריה בשרביט של קטנית, לא איירי בשרביט ומשום 'שומר'. אלא איירי בשנגעה טומאה בקלח, והשתא הוי 'יד' לדבר חשוב שהוא יותר מכזית – שהרי כל השרביטים מחוברין בו. ובפול הואיל וגסים הן לא מיבעי ליה דליהוי להו יד, ולכן אינו מקבל טומאה דרך ה'יד'.

ולפי זה הא דאמרו דבשל קטנית ניהא ליה ב'משמישן', צריך לפרש דהיינו ב'תשמישן' שמטלטלן באותו קלח, ואותו קלח הוה תשמיש לאוכל.

• שנינו לעיל בברייתא, דתנא דבי רבי ישמעאל דילפינן מדכתיב **על כל זרע זרע אשר יזרע** שבא ללמדנו שדין טומאת אוכלין נאמר בזרעים בדרך שבני אדם מוציאין אותן, כגון חטה בקליפתה, ושעורה בקליפתה, ועדשים בקליפתן. הרי מבואר דיש שומר לפחות מכפול, שהרי עדשה פחות מכפול הוא.

תירצו, דבריה שאני דאף אם הוא פחות מכפול יש לו דין 'יד'. וכי קאמר רב שאין שומר לפחות מכפול, היינו כגון חצי פול שאין ברייתו שלמה, או בשר כשיעור חצי פול ועור עליו שמשלימו לכביצה<sup>11</sup>.

## דף קי"ט ע"ב

### צירוף שני שומרים

**רב אושעיא** נסתפק אם שני שומרינן יכולים להצטרף לאוכל שבתוכו, להשלים אותם לשיעור כביצה לענין טומאת אוכלין.

אין לומר דנסתפק באופן ששני השומרים הם זה על גב זה, דהא ליכא שומר על גב שומר. דתנן, **רבי יהודה** אומר שלש קליפות יש בבצל; (א) הפנימית ואותה לבנה הראשונה הראויה לאכול, בין

<sup>11</sup> ולפי זה, היה אפשר לתקן כן גם קושיא הג"ל משריטין, דיש לומר צריה שאני.

אבל לכוּלִי עֲלֵמָא אִם יֵשׁ כּוֹזֵית בֶּשֶׁר בְּרָאשׁ עֵצִים אֶחָד, נַעֲשֶׂה הָעֵצִים יָד' לְהַבְיֵא אֶת הַטּוֹמָאָה לַתּוֹךְ הַבֵּית.

וְנַחֲלֵקוּ רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ מִה הָדִין בְּשַׁעֲרָ:

**לְרִישָׁנָא קָמָא:** אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, לֹא שָׁנוּ אֵלָא עֵצִים דְּהוּי יָד לְבֶשֶׂר, אֲבָל שַׁעֲרָה אֶחָת מִמְּחֻבְּרַת לְעוֹר שִׁישׁ מֵאַחֲרוּיָו בֶּשֶׁר, לֹא נַעֲשֶׂה יָד לְבֶשֶׂר שֶׁהָרִי הִיא נִפְסַקַת כְּשֶׁאֲחֻזִּים בָּהּ לְמַלְטָל הַבֶּשֶׂר.<sup>1</sup>

אוֹלַם לְרַבִּי יוֹחָנָן, אִפִּילוּ שַׁעֲרָה נִמִּי הוּיָא יָדִיכָּ, וּמִבִּיָּאָה טּוֹמָאָה אִפִּילוּ נִגַּע בְּנִימָא שְׁלָא כִּנְגַד הַבֶּשֶׂר.

• תָּנַן לִקְמוֹן (דָּף קכ"ד) עוֹר שִׁישׁ עָלָיו כּוֹזֵית בֶּשֶׁר, הַנוֹגַע בְּ"צִיב" – חוּט הַבֶּשֶׂר הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ וּבְשַׁעֲרָה שֶׁכִּנְגַדּוּ, טּוֹמָא. וְרַצָּה רַבִּי יוֹחָנָן לְהוֹכִיחַ מִזֶּה דְּשַׁעֲרָה הוּא יָד וְלִכְּנֵן הַנוֹגַע בְּשַׁעֲרָה טּוֹמָא וְלִפִּי זֶה דָּתָנּוּ בְּמִשְׁנֵה דִּנְגַע בְּשַׁעֲרָה "כִּנְגַד" הַבֶּשֶׂר לֹא דוּקָא הוּא. וְדָחַח רִישׁ לְקִישׁ בְּב' דְּרַכִּיבִים:

(א) הֵיא דְּשַׁעֲרָה מוֹצִיא טּוֹמָאָה אִינוּ מִשּׁוּם יָד אֵלָא מִשּׁוּם דְּהוּא 'שׁוֹמֵר', דְּכִיּוֹן דְּאִיכָא כּוֹזֵית בֶּשֶׂר, עֲבִיד שׁוֹמֵר מַעֲשֶׂה יָד לְהַכְנִים וְלְהוֹצִיא טּוֹמָאָה.

וְאִין הַשַּׁעֲרָה עַל גְּבִי עוֹר כִּשְׁמוֹר עַל גְּבִי שׁוֹמֵר. שֶׁהַשַּׁעֲרָה 'חֲלָחֹלִי מִחֲלָחַל' – שְׁמַנְקִיב לְעוֹר וְיִוֹרֵד עַל הַבֶּשֶׂר.

וְאִין לְהַקְשׁוֹת דָּאם כֵּן הָאִיךְ כּוֹתֵבִין תְּפִילִין עַל גְּבִי עוֹר, הָרִי אִמְרִינֵן דְּהַעוֹר חָלָל כִּנְגַד הַשַּׁעֲרָה, וְהָרִי בְּעִינֵן 'כְּתִיבָה תִּמְחָה' – שְׁלֵמָה וְלֹא פְסוּקָה וְדִכְתִּיב וְכַתְּבָם שִׁיחָא כְּתִיבָה תִּמְחָה. דְּהָא אִמְרוּ בְּמַעֲרָבָא, כֹּל נֶקֶב שֶׁהָדִי עוֹבֵר עָלָיו אִינוּ נֶקֶב. וְכִיּוֹן שְׁדִיּוֹ עוֹבֵר עַל נֶקֶב שֶׁל הַשַּׁעֲרָה, לֹא הוּא נֶקֶב.

(ב) לְעוֹלָם מִבִּיָּא הַשַּׁעֲרָה טּוֹמָאָה לְבֶשֶׂר מִדִּין יָד', וְאִיירִי כְּגוֹן דְּאִיכָא שַׁעֲרוֹת הַרְבֵּה<sup>2</sup>, שְׁכַשְׁמַלְטָל הַבֶּשֶׂר עַל יְדֵיהֶם לֹא יִפְסְקוּ.

שׁוֹמְרֵיהֶן מִצְטַרְפִּין לְכַבִּיצָה, אֲלֵמָא שְׁנֵי שׁוֹמְרִין מִצְטַרְפִּין וְהוּא הָדִין לְאוֹכֵל שְׁחִילְקִי.

תִּירְצוּ, דְּכִמּוֹ שְׁאִמְרֵי רַב אֶחָא בְּרִיהַ דְּרַבָּא לְתַרְץ מִשְׁנֵה דְּלַעֲלִי דְּאִיירִי כְּשֶׁנִּגַּע בְּקֶלֶח, וּמִקְבֵּל טּוֹמָאָה מִשּׁוּם יָד' דִּיד אֶחָד הוּא. הֵכָא נִמִּי אִיירִי בְּשִׁבּוֹלֶת שֶׁהַחֲטִיף קְבוּעִין בְּשִׁדְרָה בַּחִיקָף סָבִיב, וּמִקְבֵּל טּוֹמָאָה מִשּׁוּם שׁוֹמֵר, לְפִי שְׁכָל הַשִּׁבּוֹלֶת שְׁלֵמָה הוּא חֵד שׁוֹמֵר, דְּכוֹלֵן צְרִיכִין זֶה לָזֶה שְׁאֵם יִפּוֹל אֶחָד כּוֹלֵם נּוֹפֵלִין, וְלִכְּנֵן לֹא הוּוּ שְׁנֵי שׁוֹמְרִין.<sup>3</sup>

אֵלָא דְּלִכְאֹרָה קֶשֶׁה, דְּבִשְׁלֵמָא שׁוֹרֹת עֲלִיוֹנוֹת שֶׁהַחֲטִיף קְבוּעִין בְּהֵן צְרִיכוֹת שִׁיחָו שׁוֹרֹת הַתַּחֲתוֹנוֹת קִיּוּמוֹת, לְפִי שְׁאֵם נִשְׂרָה הַקְּלִיפָה הַתַּחֲתוֹנָה שֶׁל שִׁבּוֹלֶת נּוֹשֶׁרֶת הַקְּלִיפָה הַסְּמוּכָה לָהּ, עַד שִׁיפְלוּ כָל הַקְּלִיפּוֹת וְהַחֲטִיף עַד רֹאשׁ הַשִּׁבּוֹלֶת. אֲבָל שׁוֹרֹת הַתַּחֲתוֹנוֹת הָרִי אִינֵן צְרִיכוֹת לְשׁוֹרֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, דָּגָם בְּלִי שׁוֹרֹת הָעֲלִיוֹנוֹת עֲדִיין יִתְקִימוּ הַתַּחֲתוֹנוֹת, וְאִפִּילוּ הֵכָּי מִצְטַרְפִּין הַשׁוֹמְרִים שֶׁל שׁוֹרֹת הָעֲלִיוֹנוֹת עִם הָאוֹכְלִים שֶׁל שׁוֹרֹת הַתַּחֲתוֹנוֹת.

תִּירְצוּ, דְּהָא דְּקָאִמְרַי דְּמוֹצַרְפִּי שׁוֹמְרִים, הִינֵנוּ רַק הַקְּלִיפּוֹת שֶׁל הַחֲטִיף שֶׁבִּשְׁוֹרָה אֶחָת דָּחַד שׁוֹמֵר הוּא, דְּמַתּוֹךְ שְׁקִבּוּעִים בְּדוּחַק מִתְקִימוֹת, וְאֵם יִטּוֹל אֶחָד מִבִּינֵיהֶם יֵשׁ רִיוּחַ לְחִבְרֵי לִיפּוֹל.

וְהָא דְּמַצִּינוּ שִׁיחָא כְּבִיצָה אוֹכְלִין בְּשׁוֹרָה אֶחָת שֶׁל חֲמָה, הִינֵנוּ כְּדִמַּצִּינוּ בְּזִמְנֵנוּ שֶׁל שְׁמַעוֹן בֶּן שִׁמְעוֹן (בְּמִס' תַּעֲנִית דָּף כ"ג.) שֶׁהָיוּ הַחֲטִיף גְּדוֹלִים כְּכִלּוֹת שֶׁל שׁוֹר הַגְּדוֹל.

וְהַשְׁתָּא דְּאִמְרִינֵן דְּאִיירִי הַבְּרִייתָא בַּחֲטִיף גְּדוֹלִים בִּיּוֹתֵר. יֵשׁ לִזְמֵר דְּהָא דְּאִמְרוּ שֶׁחֲטִיף בְּקִלְפֵתָן מִקְבִּלִין טּוֹמָאָה, לֹא אִיירִי כָּלֹל כְּשֶׁצָּרִיךְ לְצַרֵּף שְׁנֵי חֲטִיף עִם שׁוֹמְרֵיהֶם, אֵלָא כְּשִׁישׁ בֵּין חֲמָה אֶחָת וְקִלְפֵתָהּ שִׁיעוֹר כְּבִיצָה, וְכִגוֹן בַּחֲטִיף שֶׁל שְׁמַעוֹן בֶּן שִׁמְעוֹן, וּמִצְטַרְפִּין שׁוֹמֵר אֶחָד לְהַחֲמָה.

## שְׁנֵי עֲצֻמוֹת וְעֲלֵיהֶם שְׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים

נִתְבָּאָר שֶׁבֶב' עֲצֻמוֹת שֶׁל מוֹת שַׁעֲלִיָּה ב' חֲצָאֵי זִיתִים שֶׁל בֶּשֶׂר, וְהַכְּנִים הָרָאשִׁין שְׁאִין בֶּשֶׂר עֲלֵיהֶן לְבִיתָהּ, וְהַבֵּית מִאֲחֵיל עֲלֵיהֶן; נִחְלָקוּ תִּנְאָ קָמָא וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן נֶקוּסָא בִּשְׁם רַבִּי יַעֲקֹב.

<sup>1</sup> וְנִחְלָמַת הִיא אֲפֶשֶׁר לְתַרֵּץ דְּצִרְיָה שְׁאִי כִּמוֹ שְׁאִמְרוּ לְעִיל, אֲלֵא תִירְצָא דְּחִיקָא הוּא.

<sup>2</sup> ע"פ שִׁימְמ"ק.

<sup>3</sup> אָף דִּלָּא הוּא יָד', מִכָּל מִקּוֹם הוּא 'שׁוֹמֵר'. וְיֵשׁ חוֹמֵר צִיד מִצְשׁוֹמֵר, דִּיד מִצִּיָּאָה אֶת הַטּוֹמָאָה כָּל עֵינִן שֶׁהִיא. אֲבָל שׁוֹמֵר, אִם יֵשׁ חֲתִיכַת עוֹר וְעֵלִיָּה צִרְאָה אֶחָד כּוֹזֵית בֶּשֶׂר וְנִגַּע צִרְאָה מִן הַנִּימִין צִרְאָה אֲחֵרָה טָהוֹר, דְּשׁוֹמֵר אִין מִצִּיָּאָה טּוֹמָאָה כְּמַעֲשֶׂה יָד אֲלֵא אִם כֵּן נִגַּע כִּנְגַד הַבֶּשֶׂר, כְּדִאֲמִרִין לְעִיל (דף ק"ח.) לְעִינֵן שׁוֹמֵר, 'הַנוֹגַע כִּנְגַד הַבֶּשֶׂר מֵאַחֲרוּיָו'.

<sup>4</sup> אֲבָל צִרְיָא לִיה דִּלָּא הוּא שׁוֹמֵר, מִשּׁוּם דְּהוּא שׁוֹמֵר עַל גְּבִי שׁוֹמֵר שֶׁהָרִי יֵשׁ חֲתִימֵי עוֹר; רַמְבַּ"ן.

<sup>5</sup> דְּאִיירִי צִנְצֵלָה, וְצִנְצֵלָה כֹּל שְׁאִין צוֹ כְּשִׁיעוֹר כּוֹזֵית אִין הַשׁוֹמֵר עוֹשֶׂה אִפִּילוּ מַעֲשֶׂה יָד; לֵב אֲר"י.



והקשה ריש לקיש לרבי יוחנן, האיך אפשר לומר דשערה הוה שומר, הרי השערה הוה על גבי העור שהוא על גבי הבשר, ואין 'שומר על גבי שומר'. תירץ רבי יוחנן, דשערה 'חלחולי מחלחלי' שמנקה לעור ויורד על הבשר, ולא הוי שומר על גבי שומר.

ואין להקשות דאם כן האיך כותבין תפילין על גבי עור, הרי העור חלול כנגד השער, ובעינין 'כתיבה תמה' – שלמה ולא פסוקה. דהא אמרו במערבא, כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב. וכיון שדיו עובר על נקב של השערה, לא הוה נקב.

הקשה רבי יוחנן לריש לקיש מהמשנה לקמן, שהנוגע בשערה שכנגד הבשר טמא. הרי דשערה הוה 'שומר' ולכן דוקא הנוגע כנגדו, טמא.

דחה ריש לקיש, שמדין 'יד' הוא ולא משום שומר, ואיירי כגון דאיכא שערות הרבה, באופן שאם ממלטל הבשר על ידיהם לא יפסקו. וכמו שאמר רבי אלעאי על המשנה דתנן המלאי שבשבלים מיטמאין ומטמאין, ואין מצטרפין, וכנגדו לאו דוקא.

## תמצית השיטות בשערות:

**שערה אחת: (א)** ללישנא קמא; לריש לקיש הוה שומר, ולא יד. ולתירוץ השני, אפשר דגם שומר לא הוה; עי' הערה דלעיל. לרבי יוחנן הוה יד, ולא שומר. **(ב)** ללישנא אחרנא; לריש לקיש הוה שומר ולא יד. לרבי יוחנן לא הוה לא יד ולא שומר. **(ג)** לאיכא דמתני לה אמתניתין; לריש לקיש לא הוה לא יד ולא שומר, לרבי יוחנן הוה שומר.

**שערה אחת בין שערות הרבה: (א)** ללישנא קמא; לריש לקיש הוה יד וגם שומר ולתירוץ השני אפשר דלא הוה שומר רק יד; עי' הערה דלעיל. לרבי יוחנן הוה יד ולא שומר. **(ב)** ללישנא אחרנא; לריש לקיש הוה שומר ולא יד, לרבי יוחנן הוה יד ולא שומר. **(ג)** לאיכא דמתני לה אמתניתין; לריש לקיש הוה יד ולא שומר, לרבי יוחנן הוה שומר ולכאורה גם יד<sup>ה</sup>.

## הרומב

תנן במשנתנו, שהרומב מצטרף לבשר שהוטה להשלימה לשיעור כביצה לממא טומאת אוכלין, אבל אין מצטרף לבשר נבילה להשלימה לכזית לממא טומאת נבילה.

<sup>ה</sup> אלא דקצירא ליה דמתניתין דעור שיש עליו כזית בשערה אחת איירי ומדין שומר כיון דתני כנגדו, כמבאר ברמב"ן.

והיינו כדאמר רבי אלעאי בהא דתנן במס' עוקצין, דמלאי וזקן העליין שבשבלים מיטמאין ומטמאין – מוציאין ומכניסין טומאה לאוכלין שבהם, ואינן מצטרפין לשיעור טומאה, כיון דהוי יד ולא שומר. והקשו על המשנה, למאי חזו מלאי לשבלים, הא נפסק מאליו כשאוחזין בו. תירץ רבי אלעאי, דאיירי 'במלאי שבין המלאים' דהיינו שאוחזו בכל המלאי של שכולת ולא באחד מהן, ואז אינם נפסקים. והכא נמי איירי בשערה שבין שערות אחרים, וכשאוחזו בנימין הרבה אינם נפסקים.

**ללישנא אחרנא:** סבירא ליה לריש לקיש דאף בנימין הרבה לא הוי ידי, והקשה עליו רבי יוחנן מהמשנה לקמן שהנוגע בשערה שכנגד הבשר טמא. ותירץ ריש לקיש דהוה משום שומר ולא משום יד, והכי נמי מסתברא דהוה משום שומר מדקתני 'שערה' שמשמע שערה אחת, ואי משום יד למאי חזי שערה אחת שעל גבי הבשר, הרי נפסק כשאוחזין אותו בה<sup>ה</sup>. ורבי יוחנן דחה דלעולם משום 'יד' הוא, ו'שערה' דקתני היינו שערה שבין שערות הרבה. וכמו שאמר רבי אלעאי על המשנה דתנן המלאי שבשבלים מיטמאין ומטמאין, ואין מצטרפין לשיעור טומאה כיון דהוי יד ואינה שומר. והקשו על זה למאי חזו מלאי לשבלים הא נפסק מאליו כשאוחזין בו. ותירץ רבי אלעאי, דאיירי 'במלאי שבין המלאים', דהיינו שיש הרבה מלאי על גב השכולת, ואם אוחזו בכל המלאי של שכולת ולא באחד מהן לא יפסקו.

## דף ק"כ ע"א

**איכא דמתני לה אמתניתין:** יש ששנו מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש על משנתנו דשנינו העור והרומב והקיפה וכו' ועצמות מצטרפין לשיעור כביצה לענין טומאת אוכלין. ועל כרחך היינו מדין 'שומר' דהא יד לא מצטרף.

ועל זה אמר ריש לקיש, לא שנו אלא דעצם הוי 'שומר' אבל שערה לא הוי שומר, ולא מצטרף משום דאין שומר על גבי שומר. ולרבי יוחנן, אפילו שערה הוה 'שומר'.

<sup>ה</sup> ולפי הך חירוקא אפשר דקצירא ליה לריש לקיש דנימא אחת לא הוה שומר כלל, או דלא ס"ל תלחולי מחלחלי ואף בשערות הרבה הוה כשומר על גבי שומר ולא שייך לטמא רק בנימין הרבה ומשום יד; תפארת יעקב.

<sup>ב</sup> ובנימא אחת מודה רבי יוחנן דלא הוה יד; תפארת יעקב.

<sup>ג</sup> מה שאין כן אם הוא משום שומר, לא קשה, דכיון דקצירא ליה דמחלחלי הוי שומר אפילו בנימא אחת, דכלל העור דהוה שומר לבשר, השערה נמי הוי שומר, דכל שומר, כל חלק קטן ממנו שומר הוא בכלל כל השומר; תפארת יעקב.

# קנין תורה

**(א) חלב:** שנינו בברייתא, דם שהקרישו על גבי האורלי ואכלו, או שהמחה את החלב וגמעו, חייב כדין השותה דם והאוכל חלב. והקשו בגמ', בשלמא הא כשהקפה את הדם ואכלו חייב, מובן דכיון דאקפיה החשיבו<sup>א</sup>. אבל הא דהמחה את החלב וגמעו חייב לכאורה קשה, דהא כתיב באיסור חלב לשון 'אכילה' כל חלב וכו' **לא תאכלו**, וגמיעת חלב שנימוח אינו אכילה אלא שתיה.

תירץ ריש לקיש, דכתיב **כי כל אוכל חלב וכו' ונכרתה 'הנפש' האוכלת מעמיה**, ו'נפש' משמע כל דבר המיישב דעתו של אדם, ואפילו שותה וכו' **אם יש את נפשכם** שהיא לשון תאוה וקורת רוח שהנפש נהנה ממנו.

**(ב) חמין:** שנינו בברייתא, שאם המחהו ללחם של מין דגן וגמעו; אם חמין הוא ענוש כרת, ואם מצה היא אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. ובשלמא הא דבמצה אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, מובן משום דכתיב במצה **לחם עוני** והאי לאו לחם הוא. אלא הא דאם חמין הוא ענוש כרת קשה, דהא 'אכילה' כתיבא ביה **לא תאכל עליו חמין** ואין זה אכילה אלא שתיה.

תירץ ריש לקיש דכתיב **כי כל אוכל חמין ונכרתה 'הנפש' ההוא מישראל**, לרבות את השותה.

**(ג) נבלה:** שנינו בברייתא גבי נבלת עוף טהור, שאם המחהו והתיכו לעוף טהור באור, וגמעו, מטמא בגדים אבית הבליעה. ואם התיכו בחמה וגמעו, טהור. ולכאורה קשה למה אם התיכו באור וגמעו טמא, הא בטומאת נבלת עוף טהור לשון 'אכילה' כתיב, וכל נפש אשר **תאכל נבלה וכו' וכבש וכו' וטמא**, ואין זה אכילה אלא שתיה.

תירץ ריש לקיש, דכתיב **וכל 'נפש' אשר תאכל נבלה וכו' וכבש בגדיו ורחץ במים וכו'** לרבות את השותה. אבל כשהתיכו בחמה וגמעו אינו טמא, דכאשר עושה כן הוא מסריח ואינו ראוי לאכילה<sup>א</sup>.

ובפירוש רומב דמושנתינו נחלקו אמוראי: רבא אמר, דרומב היינו שומן שעל המרק. הקשה לו אביי, אם שומן הוא למה צריך הוא 'להצטרף' לאוכל כדי לטמא מומאת אוכלין, הא שומן אוכל מעליא הוא ומקבל טומאה בפני עצמו.

לכך פירש אביי, שהוא לחה קרוש היוצאה מן הבשר. ודוקא נקט לחה 'קרוש', אבל צלול אינו מצטרף. ואף שאמר ריש לקיש ד'ציר' – והוא משקה היוצא מן הירק<sup>א</sup> שעל גבי ירק, מצטרף לשיעור כותבת לחייב כרת להאוכלה ביום הכיפורים. הרי מבואר דאף על גב דלאו קרוש הוא, כיון דבהדי אוכל הוא מחובר, אוכל הוא. מכל מקום לענין צירוף לקבלת טומאה אינו מצטרף כשאינו קרוש. דלענין חיוב יום הכיפורים שאני, דחייב בכל דבר המיישב דעתו באכילתו<sup>א</sup>, ואף ציר שאינו קרוש המצטרף עם הירק מיישב הדעת, והאוכלה ביום הכיפורים חייב כרת. אבל לענין צירוף לקבלת טומאה הרי אוכל ומשקה אין מצטרפין, דהא לא שוו שיעוריהו. ולכן דוקא אם הוא קרוש הוה כאוכל ומצטרף לאוכל, אבל אם הוא צלול דינו כמשקה ואינו מצטרף<sup>א</sup>.

## קיפה

תנן במשנתינו, ש'קיפה' מצטרף לבשר שחוטתה להשלימה לשיעור כביצה לטמא מומאת אוכלין, אבל אין מצטרף לבשר נבילה להשלימה לכזית לטמא מומאת נבילה.

רבא אמר ד'קיפה' היינו פירמא והוא דק שבבשר שצולל ליסוד הקדרה. הקשה לו אביי, דזה אוכל בפני עצמו ואין צריך להצטרף לאוכל אחר כדי לקבל טומאה. לכן פירש רב פפא דהיינו תבלין, דאין אדם אוכלן באנפי נפשיהו.

## אוכל של איסור שהמחהו וגמעו

מצינו בג' איסורי אכילה שנתרבה בהם שאף אם המחהו להאוכל וגמעו עדיין עובר עליו:

<sup>א</sup> [כן פירש"י, דס"ל דם שצישלו חייב עליו, ע"י חידושי הר"ן. אצל התוס' (ד"ה הקפה) ס"ל דדם שצישלו אינו עובר עליו, ומוקי לה בהקפהו בחמה].

<sup>א</sup> אצל אי לאו דלחמשיה, הוה אמנא דלא לחייב עליה, דדם דרכו לאכלו דרך שמה, וזה שהקפה אותו לא לחייב עליה שלא חייבה תורה אלא דרך צרייתן; חידושי הר"ן (ע"ז ד"ה הא דמנא).

<sup>א</sup> [והא דהקשה כן הגמרא 'אי הכי' לאחר מירון הנ"ל דנתרבה השומה, ולא הקשה קושא זה ממה נפשך אי השומה אינו בכלל יהא טהור בשניהם ואי השומה בכלל יטמא בשניהם, דבשלמא אי נימא דהמחהו וגמעו מדרבנן הוא, משום הכי לא אסרי רבנן אלא במידי דמשו, דהיינו צאור, אלא השתא דנפקא לן מדאורייתא אמאי אמרי רבנן דנחמה טהור; חידושי הר"ן].

<sup>א</sup> רש"י מציא לשון אחר, ציר ממש, שהיו מטבילין מאלן ציר.

<sup>א</sup> דהא נחייב כרת להאוכל ביום הכיפורים 'לא תעונה' כמי, וזה שאכלה לא התענה.

<sup>א</sup> ואף על גב דלענין יום הכיפורים נמי תנן (מס' יומא דף ע"ג:) שאם אכל ושתה אין מטטרפין, היינו משום דקיס להו לרבנן דלא מייחבא דעמיה צהכי. אצל ציר שעל גבי ירק, קיס להו לרבנן דמייחבא דעמיה.

# גליון קנין תורה

וחמין ונבלה, דמיוחיו שלהם כמותם<sup>מא</sup>. תירצו, דאי לא כתב רחמנא **הַמַּמָּאִים** בשרצים, והוה ילפינן לה מחלב נבילה וחמין, הוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כנדון, מה התם אינו חייב עד דאיכא כזית אף הכא נמי עד דאיכא כזית. קא משמע לן אצל שרצים ממאים דיש מהם האסורים בכעדשה<sup>מב</sup>, שחייבים גם על מיוחין בפחות מכזית.

## דף ק"ב ע"ב

אי לא הוה כתב רחמנא הריבוי רק בשרצים ממאים, לא הוה אפשר למילף מויניה לשאר איסורים, משום דהיה אפשר לפרוך מה לשרצים דין הוא שיהא מיוחיו שלהן כמותן, שכן מומאן ואיסורן במשהו דהיינו כעדשה שהוא פחות מכזית.

## משקין היוצאין מטבל, חדש, הקדש, שביעית, כלאים, ביכורים, תרומה

שנינו בברייתא, טבל, חדש וקדש שקרב העומר, הקדש, שביעית, והכלאים, בכלן משקין היוצאין מהן אסורים כמותן. ומבאר הגמ' מנא ילפינן להו:

איסור הבא מאליו כגון טבל, חדש, שביעית, וכלאי הכרם<sup>מג</sup>, יש ללמוד מחלב וחמין ונבלה, שנתרבה בהם השוטה מהנפש.

אבל הקדש שהוא איסור שלא בא מאליו, אין ללמוד מאיסורים הנ"ל דהוה איסור הבא מאליו, דשמא החמירה התורה יותר באיסור הבא מאליו.

פירות ביכורים, משקין היוצא מהם הרי הם כמותם, כדדרשינן מהא דכתיב **מראשית פרי אדמתך**, ד'פרי' אתה מביא, ואי אתה מביא משקה. אבל אם הביא ענבים לעזרה ודרכן

<sup>מא</sup> דפסיקא ליה דליר היוצא מדצר איסור יש לרבות לאיסור כמו רוטבן, ולא אינטיין רק ללמוד דשתייתם כאכילה; לב אריה לעיל ק"ב ע"ב צינאור דצרי התוספות שם ד"ה ורוטבן וע"ע דצצרי כאן.

<sup>מב</sup> דשנינו בצרייתא במס' מעילה (דף ט"ו:), דיליף רבי יוסי צצרי מנינא מדכתיב 'והזלחתם צין הזהמה הטהורה לטמאה וכו' ולא משקצו את נפשומיכם וכו' לטמא', פתח הכתוב באכילה [לא משקצו נפשומיכם היינו אכילה] וסיים בטומאה, לומר לך מה טומאה צעדשה אף אכילה צעדשה.

<sup>מג</sup> לרש"י לא מיקרי איסור הצא שלא מאליו, רק כשנעשו עושה איסור נעשה האיסור, או צעקש שהוא אסור, שהקדשו שיהא הקדש ואיסור לכל. אבל טבל כיון שלא עשה האיסור רק מירמ הטמאה, וכל שמירמ חייבה הטורה צמורמה ונעשה טבל, אבל זה הוי מאליו. וכמו כן כלאים הוא זרע צקרקע ואין על זה שם איסור, כי אפילו אי עיקרן נאסר היינו צהשרשה, אבל צמה שזרען צארץ לא נאסר רק ההשרשה נאסר וזה נעשה מאליו, ולכן לא נאסר רק הקדש; תפארת יעקב.

• הא דהוצרך התורה לגלות בכל ג' אלו שכשהמחהו חשיב אכילה, משום דאי הוה כתב רחמנא רק בחלב, לא הוה ילפינן חמין מויניה, דיש לפרוך מה לחלב שכן לא היתה לו שעת הכושר. וכן נבלה לא הוה אתי מויניה, דיש לפרוך מה לחלב שכן ענוש כרת.

אם הוה כתב רחמנא רק בחמין דשתיה חשיב אכילה, לא הוה ילפינן חלב מויניה, דיש לפרוך מה לחמין שכן לא הותר מכללו, ואילו חלב הותר מכללו כמו שיתבאר לקמן. וגם נבלה לא הוה אתיא מויניה, דיש לפרוך מה לחמין שכן ענוש כרת מה שאין כן נבלה.

אם הוה כתב רחמנא רק בנבלה דשתיה חשיב אכילה, לא היה אפשר ללמוד מומנו לא חמין ולא חלב, דיש להקשות מה לנבלה שכן מטמאה, מה שאין כן בהנך.

אם לא היה כתיב אצל נבלה דשתיה חשיב אכילה, לא היה אפשר ללמודו מחלב וחמין, דיש לפרוך מה לאלו שכן על שניהם חייב כרת, מה שאין כן בנבלה.

אם לא היה כתיב אצל חמין דשתיה חשיב אכילה, לא היה אפשר ללמודו מחלב ונבילה, דיש לפרוך מה לאלו שלא היתה להן שעת הכושר, מה שאין כן חמין היה לה שעת הכושר לפני הפסח.

אם לא היה כתיב אצל חלב דשתיה חשיב אכילה, לא היה אפשר ללמודו מחמין ונבילה, דיש לפרוך מה לאלו שכן לא הותר מכללן, תאמר בחלב שהותר מכללו.

• הא דחלב 'הותר מכללו', אין הכוונה לחלב בהמה שהותר לגבוה, דהרי בנבלה נמי הותר מליקת עוף לגבוה.

אלא הכוונה לחלב חיה שמותר אף להדיוט. ואף דגם נבלה הותר להדיוט במליקת חטאת העוף, שהבשר לכהנים, כהנים משלחן גבוה קא זכו, והיתרא משום גבוה הוא – אבל לגבי הדיוט לא אשכחן דהותר.

## שרצים ממאים שנימוחו

שנינו בברייתא, דילפינן מדכתיב גבי שרץ **הַמַּמָּאִים** ה"א יתירה דרשינן לאסור צירן, רוטבן, וקיפה שלהם. ולכאור' קשה למה צריך לילפותא זו, הוה ליה ללמוד לאסור צירן ורוטבן מחלב

גב דאינה נוהגת במשקין שלהן אלא בתירוש ויצהר בלבד, הנך משקין כיון דמפירות תרומה אתו הרי הן בתרומה<sup>מ</sup>.

**ורבי יהושע** סבר 'דון מינה ואוקי באתרה', דילפינן מה שאנו צריכין לו, ומוקמינן לה באתרה – לדברים אחרים המפורשים בגופו של דבר הנלמד. ולכן ילפינן מביכורים מה שצריכין ללמוד הימנה – דהיינו שיהו המשקין ממנה כמוהה, אבל תו אין אנו לומדים מביכורים, אלא מעמידין את הריבוי בדברים המפורשים בתרומה. ובתרומה תירוש ויצהר כתיבי בה ולא שאר משקין, ובהם הוא דילפינן מביכורים דאף אם קרא עליהן שם תרומה קודם שדרכן, נאסרין משקה היוצא מהן. אבל שאר משקין דלא כתיבא בהו תרומה, לא ילפינן מביכורים לאסור משקין היוצאין מהם, ואפילו אי הויא כתיבא בפירות עצמן.

• תנן במס' תרומות, אין מביאין בכורים כשהם משקה, אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים, ואפילו הביאם כשהם פירות לעזרה, ודרכן שם<sup>מ</sup>. ומשנה זו אוזל **רבי יהושע** דאמר גבי תרומה דלא קדישי משקין דשאר פירות, דאית ליה 'דון מינה ואוקי באתרה'. וכיון דבתרומה לא מתסרי הדר גמר לבכורים מינה, דהא דרבי רחמנא בהו **תביא** שאם הביא פרי ודרכו יצא, רק זיתים וענבים הוא דרבי, ולא בשאר מינים.

• תנן במס' תרומות, אין סופגין את הארבעים משום ערלה על המשקין, אלא על משקין היוצא מן הזיתים ומן הענבים. והיינו **רבי יהושע** דאמר 'דון מינה ואוקי באתרה' וגבי תרומה לא מיתסרי רק היוצא מזיתים וענבים, ואתו בכורים גמרי מתרומה בדקשא דאיקרו תרומה דרך בזיתים וענבים ריבתה בהם תורה דמשקין היוצאין מהם כמותם, ואתיא ערלה וגמר מביכורים מוגזירה שוה ד'פרי' דאינו חייב אלא על היוצא מזיתים וענבים.

<sup>מ</sup> והאי 'דון מינה ומינה' לאו דוקא קאמר, דהא תמרים ותפוחים גופיהו אין תרומתן מן התורה אלא מדברי סופרים. והכי הוא דקאמרין כיון דצמידי דאורייתא אית לן דון מינה ומינה – ואי הוא תרומת תמרים דאורייתא הוה גמרי לה מצוריס למשקין היוצאין מהן כמותן, הכי נמי רצנן דדידהו כעין דאורייתא תיקנו.

<sup>מ</sup> דאי דדרכין ועומדין אפילו ענבים נמי לא דהא אמרן פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה.

יצא, דכתיב **אשר תביא מארצך** [ודעה ליה למיכתב 'אשר מארצך']. אולם אין ללמוד הקדש מינה, דאיכא למיפרך מה לבכורים שכן טעונון קריאת הפרשה דארמי אוכד אבי, והנחה על הרצפה [דכתיב והנחתו לפני ה'].

בתרומה גם כן משקין היוצא ממנו הרי הוא כמותו, כדילפינן מדאיתקש לבכורים, דכתיב **ותרומת ירך** ונדרש דאלו בכורים. מכל מקום אין ללמוד הקדש מינה דיש לפרוך מה לתרומה שכן חייבין עליה מיתה וחומש.

וגם אין ללמוד הקדש משניהם יחד, תרומה ובכורים. דיש לפרוך מה לתרומה ובכורים שכן בשתייהם חייבין עליהם מיתה במזיד וחומש בשוגג, וכי פרכת מה לתרומה שכן חייבין עליה מיתה וחומש, ליכא למימר בכורים ויכיהו.

אלא מסיק הגמ' דיש ללמוד איסור הבא מאיליו כגון הקדש, או מתרומה ואחד מאלו הנ"ל כגון חמץ או נבלה, או מביכורים ואחד מהן. דאין לפרוך מה לתרומה או ביכורים שכן חייבין עליהן מיתה, דיש לומר נבלה תוכיה. ואין לפרוך מה לנבלה שכן איסור הבא מאיליו הוא, דיש לומר תרומה או ביכורים תוכיה. וחזר הדין הצד השוה שבהן שאסורין הן עצמן ומשקין היוצאין מהן כמותן, אף אני אביא את אלו.

## משקאות של תרומה

נחלקו תנאי במשקאות אלו של תרומה; דבש תמרים, יין תפוחים, וחומץ סיתוונות [וענבים הנמצאין בגפנים בימות החורף שאין מתבשלין לעולם ועושין מהן חומץ], ומשקין של שאר מיני פירות – חוץ מענבים וזיתים שדרכן בכך:

**לרבי אליעזר**, חייב קרן וחומש אם אכלן בשוגג. **לרבי יהושע** פטור מקרן וחומש. ומבאר הגמ' במאי נחלקו, דהרי ילפינן תרומה מביכורים דמשקין היוצאין מהן כמותן.

**רבי אליעזר** סובר 'דין מינה ומינה', דהיינו שבכל גזירות שוות ובנין אב שבתורה שאנו למדים דבר מחבירו, דיינינן ליה וגמרינן ליה לכל מילי. וילפינן מה בכורים שמביאין מכל שבעת המינים משקין היוצא מהן כמותן, אף תרומה נמי שהפרישה בפירות – כגון תמרים ותפוחים, כיון דתרומה נוהגת בפרי אף על

תירצו, דאף לרבי יוחנן דברי רבי יהודה ש'אלל' מטמא טומאת נבילות היינו בבשר שפלטתו סכין, דרבי יוחנן נמי מודי דבשר שפלטתו סכין איקרי 'אלל'. אלא דנחלקו בדין 'מרטקא', דלרבי יוחנן תנא קמא קרי ל'מרטקא' נמי בלשון 'אלל' כדאשכחן בקרא דאיוב. והא דאמר תנא קמא דמצטרף, בכולהו 'אלל' קאמר דמצטרפי לטומאת אוכלין, ובאפי נפשיהו לא מטמא. ואתא רבי יהודה למימר, דבאלל 'מרטקא' מודינא דלא הוי בשר באנפי נפשיה לענין נבלות<sup>מ</sup>, אבל בשר שפלטתו סכין, אם חזר וכניסו גלי אדעתיה דלא בטליה וחייבין עליו משום נבלה. ולריש לקיש, אפילו לתנא קמא דוקא בשר שפלטתו סכין מצטרף לטומאת אוכלין, אבל מרטקא לא מצטרף דעין בעלמא הוא.

הקשו בגמ', האי בשר שפלטתו סכין דמצטרף לטומאת אוכלין היכי דמי? אי דחשיב עליה אפילו בתר הכי, אפילו באנפי נפשיה נמי ליטמא טומאת אוכלין, דהא קיימא לן דבמחשבה שויא אוכלא כל מידי דמצי למיכליה, ואף על גב דלא אורחיה הוא<sup>מ</sup>. ואי דלא חשיב עליה, הא בטליה.

ונחלקו רבי אבין ורבי מיישא באיזה אופן איירי:

אחד מהם אמר, דאיירי כאשר חישב על מקצתו ולא פירש באיזה מקצת. הלכך כביצה מיניה לא מקבל טומאה, דהא לא חישב על כולו. אבל כי מצטרף בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת מחשבה דאית ביה לאשלומי שיעורא.

ואחד מהם אמר, דאיירי כאשר נשכה כלב ודלדל מן הבשר לצד העור, ואחר כך שחמה והפליט גם הסכין עוד, ואין ידוע אי זה מהן פלטה חיה ואיזה סכין. וההוא דפלטתו חיה לא בטיל מסתמא, וההוא דסכין בטליה מדעת. וכולה איירי בדלא חשיב עליה, הלכך כי הוי בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת דחיה בהדיהו לטומאת אוכלין<sup>מ</sup>.

<sup>מ</sup> ובאמת לענין נבלות אף לאטרופי אינו מטמא, ונאנפי נפשיהו אפילו לענין טומאת אוכלין אינו מטמא, אלא דנקט הכי משום קיומא דפלטתו סכין, דההוא אפילו באנפי נפשיה מטמא אף בטומאת נבלות; רש"ש.

<sup>מ</sup> כדאמרינן לעיל (דף ע"א:), עור ששלקו ושליא שחישב עליה, מטמא טומאת אוכלין. ונהי דמו לא הדר הוי צר לענין טומאת נבלות, דהא נעשה עור צטולו הראשון. אבל אוכלא מיהא הוי לטמא טומאת אוכלין אם נגע צרף דלא גרע מעור ששלקו.

<sup>מ</sup> ומכל מקום אינו מטמא לטומאת נבלות, ואף על גב דמקצתו פלטתו חיה. דמתניתין רבי עקיבא היא דאמר לקמן (דף קכ"ד.) העור מצטלו מטומאת נבלות ואפילו פלטתו חיה.

תנן במשנתנו שאלל מצטרף לבשר שחומה להשלימה לשיעור כביצה למטא טומאת אוכלין, אבל אין מצטרף לבשר נבילה להשלימה לכזית למטא טומאת נבילה. ונחלקו אמוראי מהו 'אלל':

לרבי יוחנן, היינו 'מרטקא' והוא גיד השדרה והצואר שהוא רחב ולבן וקשה מאודי<sup>מ</sup>. לריש לקיש היינו כשמשמיתין את הבהמה, פעמים שהסכין פולט מן הבשר אצל העור, ולא חשיב בשר לקבל טומאה בפני עצמו, אלא שמצטרף עם הבשר להשלימו לשיעור טומאת אוכלים, אבל לא לטומאת נבלה.

• כתיב כשבאו חבירי איוב לנחמו ואולם אתם טופלי שקר רופאי אליל כולכם שאמר איוב לחביריו, מחברי דברי שקר אתם ודבר שאין בו רפואה אתם אומרים לרפואתי. ובשלמא לרבי יוחנן שאלל הוא מרטקא מובן, שהרי מרטקא משנפסק אין לו רפואה להיחבר עוד. אבל לריש לקיש שאלל הוא בשר שפלטתו סכין לכאורה קשה, דהרי בשר כזה בר רפואה הוא, שהמדלדל בשר מן החי פעמים שקושרין אותו במקומו והוא נדבק ומעלה ארוכה.

תירצו, דאין הכי נמי באלל דכתיב דקרא כולי מודה שהכוונה ל'מרטקא', ולא נחלקו אלא ב'אלל' דאיתא במשנה מה פירושו.

• בספא דמשנתנו תנן, שרבי יהודה חולק על תנא דמשנה דאמר ש'אלל' אינו מצטרף לטומאה נבילה, ואמר ד'אלל' המכונס הנאסף יחד יפה, אם יש כזית במקום אחד חייבין עליו משום נבלה, בין שאוכלו, ובין שנוגע בו ונכנס למקדש. ואמר עליו רב הונא, והוא שכנסו, דאחשביה וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. אבל אם מתכנס מאליו או על ידי תינוקות שלא במתכוין, לא פליג רבי יהודה דליהוי נבלה.

ובשלמא לריש לקיש ד'אלל' היינו בשר שפלטתו סכין מובן דרבי יהודה מחייב עליו כאשר יש בה כזית, דאיכא למימר כיון דכנסו אחשביה והדר למילתיה, גלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. אבל לרבי יוחנן דהיינו 'מרטקא', אפילו כשיש בו כזית האיד חייב עליו לרבי יהודה משום נבילה, הא עין בעלמא הוא.

<sup>מ</sup> ומכל מקום ראוי הוא שאלל אגב צער, ולכן סבירא ליה לרבי יוחנן שמצטרף; תוספות ד"ה ורבי יוחנן.



## החרטום והצפרנים

תנן במס' טהרות גבי נבלת עוף טהור שמטמא בגדים אבית הבליעה. ואם חישוב עליו לאוכלין, מקבל טומאת אוכלין, ומטמא אוכלים אחרים במגע. ואמרינן התם דהחרטום והצפרנים מיטמאים ומטמאים, שנעשין יד להכנים ולהוציא טומאה, ומצטרפין למטא טומאת אוכלין בכביצה. וקשה דהאיך מצטרפים הא עין בעלמא הוו.

תירץ רבי אלעזר, דאיירי בחרטום תחתון. אלא דחרטום התחתון נמי עין בעלמא הוא, לכן ביאר רב פפא דהיינו בחלק התחתון של חרטום העליון, דיש קליפת רצועה דקה בתוך הפה דבוקה לחרטום בעליון לארכו.

הא דצפרנים הוה אוכל, היינו במקום ששרשי צפרנים מובלעים בבשר.

## קרנים

תנן במשנתנו דקרנים מצטרף לבשר שחוטא להשלימה לשיעור כביצה למטא טומאת אוכלין, אבל אין מצטרף לבשר נבילה להשלימה לכזית למטא טומאת נבילה. והא דקרנים הוו אוכל, אמר רב פפא, דהיינו במקום שחותכין אותן ויוצא מהן דם לפי שהן רכין, ולכך הוו אוכל (ומידו באנפי נפשיהו לאו אוכלא נינהו).

## השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת

תנן במשנתנו, עוד דבר מצינו כיוצא בו, שהוא מטמא טומאת אוכלין ולהיות מקבל טומאה מן השרץ, ומטמא אוכלין אחרים, ואינו מטמא מאילו טומאת נבלות למטא אחרים:

ישראלאי השוחט<sup>י</sup> בהמה טמאה<sup>י</sup> לעובד כוכבים<sup>י</sup>, ועדיין היא מפרכסת, מטמאה טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבילות

<sup>י</sup> טומאת עוף אין לו טומאת מגע משום נבלה, אלא אם כן קבלה מאחרים, שהרי אין לך אלא האמור זה טומאת אכילה לטמא צדית הצליעה. [ועי' תשו' רעק"א (תנינא סי' ז"ט) מש"כ לייש דברי רש"י אלו מהמבואר במס' נדה (דף גא). דלא צעין שתקבל טומאה מאחרים].

<sup>יב</sup> ודוקא ישראל שחט שחיטה מעלייתא, דאשכחן לגבי ישראל דשחיטה שריא לגביה צטהורה, הלכך משויא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לעובד כוכבים. אבל עובד כוכבים בשחיטה לא משויא ליה מחשבתו אוכלא, דלא אשכחן שחיטה לגביה.

<sup>יג</sup> אבל ישראל צטהורה לאו אוכלא משויא לה, דלא אשכחן נחירה גביה. והכי שנינו בצרייתא להדיא, אם נחרה [ועודה מפרכסת] אין זה טומאה של כלום.

<sup>יד</sup> והוא הדין לעובד כוכבים שחט צטהמה טהורה, כדשנינו בצרייתא, דהואיל וטהורה היא ואשכחן היתר צטהורה מפרכסת ששחטה ישראל, השתא נמי כי

עד שתמות, או עד שיתנו את ראשה [דהוה ליה גיסמרא ונבלה היא דחשובה מתה ואפילו היא מפרכסת]. והא דמקבל טומאת אוכלין אף על גב דעדיין אינו ראוי לאכילה לעובדי כוכבים כל זמן שהוא מפרכסת. ודאבר מן הדיו הוא, דהרי לבני נח אינו מותר אלא במיתתה, אפילו הכי הואיל וישראל שחט, שחיטה מעלייתא היא, ואשכחן לגבי ישראל דשחיטה מתיר לו בהמה טהורה באכילה. הלכך משויא ליה מחשבתו אוכל בשחיטה זו אף בטמאה לעובד כוכבים שאינו מותר לו באכילה על ידי שחיטה כל זמן שהבהמה מפרכסת.

אמר רבי אפי, יש תנאים ששונים שישראל שחט בהמה טמאה צריך מחשבה להאכילה לעובד כוכבים, וכן עובד כוכבים השוחט בהמה טהורה צריך מחשבה להאכילה לישראלית. ואי לא חישוב, לא הויא אוכל עד שתמות.

ומלבד המחשבה צריך הבשר גם הכשר ממקום אחר, כגון הכשר מים כדי להכשירה לקבל טומאה. אבל דם שחיטה דילה לא מכשר לה אף דם שחיטה כשרה מכשיר לקבל טומאה.

ואף דסופו של בהמה זו לכשתמות למטא טומאה חמורה – טומאת נבילות למטא אדם וכלים בכזית, ואפילו במשא. והרי שנינו בברייתא דבי רבי ישמעאל, דלפינן מדכתיב ובי יותן מים על זרע<sup>י</sup> מה זרעים אין סופן למטא טומאה חמורה, שהרי אינן נעשין אב הטומאה עולמית, ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות אינן נעשין אב למטא אדם וכלים<sup>י</sup>. אף כל שאין סופו למטא טומאה חמורה צריך הכשר. אבל דבר שסופה למטא טומאה חמורה, אין צריך הכשר.

שחטה עובד כוכבים הויא אוכל לטמא טומאת אוכלין מן השרץ, שאם תחזור ותגע צאוכלין אחרים קודם שתמות ותעשה נבלה טמאם.

<sup>י</sup> והשוחט צטהמה טהורה לישראל לא אצטרף למתני, דכל שכן הוא דהויא אוכלא מיד בשחיטה [דהא דאמרינן אסור לאכול מזהמה קודם שתלך נפשה, מדרבנן הוה]. ואם שחט צטהמה טמאה לישראל לא משויא ליה אוכלא, דנטלה מחשבתו.

<sup>יב</sup> יתבאר לקמן הערה ס', האם צריך מחשבה להאכילה לישראל דוקא.

<sup>יג</sup> דם שחיטה הוגנת מכשיר, משום דאיתקש למים דכתיב 'על הארץ תשפכו מים', כדאמרינן לעיל (דף ל"ה ע"ג). אבל שחיטה עובד כוכבים צטהורה ושחיטה ישראל צטהמה אינה שחיטה הוגנת ולכן לא הוה 'דם שחיטה'. וגם לא הוה 'דם חללים' דג"כ מכשיר לקבל טומאה, משום דזה אינו אלא כשהרגוהו על ידי חיתוך ראשו מלד העורף.

<sup>יד</sup> דילפינן דנוגע צמת מטמא אדם מדכתיב 'וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת [בצאתו טמא] טמא עד הערב', וכי כתיב האי קרא דדבר שיש לו טהרה צטהמה וצטבילה כתיב. דהא כתיב לעיל מיניה 'זהה הטהור על הטמא וגו'', ובההוא טמא קאי והנפש הנוגעת, ילאו אוכלין ומשקין וכלי חרס הואיל ואין להם טהרה צמקוה, שאין נעשין אב הטומאה.

משום איסור אבר מן החי, דהא שנה רב אושעיא ברייתא דמבואר כוותיה:

## ישראל ששחט בהמה טמאה לעובד כוכבים: שחט בה שנים

**או רוב שנים ועדיין מפרנסת:** (א) מטמאה טומאת אוכלין אם נגעה בשרץ וחזרה ונגעה באוכלין, הואיל וישראל שחטה שחיטה מעלייתא, וחישב עליה להאכילה לעובד כוכבים. (ב) אין מטמאה טומאת נבלות, כיון דעוד לא מתה. (ג) אבר הפורש ממנה דינו כאבר הפורש מן החי ומטמא מיד כאבר מן הנבלה וכמו שיתבאר לקמן (דף קכ"ה:) דאבר מן החי מטמא כנבלה. (ד) בשר הפורש ממנה כבשר הפורש מן החי ואין בו טומאה, דבשר הפורש מן החי מהור, אבל הוא אסור לבני נח ואפילו לאחר שתצא נפשה, הואיל ונחתך מחיים. והיינו כדברי רבי יוחנן דבהמה טמאה אסורה משום אבר מן החי כשמפרנסת, כיון שאסורה גם לישראל.

**שחט בה סימן אחד או רוב אחד;** אינה מטמאה טומאת אוכלין, כיון דלא אשכחן היתר אכילה בדכוותה לא לישראל ולא לבני נח, וכן אם נחרה ועודה מפרנסת אין בה טומאה של כלום.

## עובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל: אם שחט

**שנים או רוב שנים, ובהמה עדיין מפרנסת;** (א) מטמאה טומאת אוכלין. דהואיל ויש היתר אכילה בדוגמתה אם שחטה ישראל, השתא נמי מהניא לה הך מחשבת עובד כוכבים לצורך ישראל לשוייה אוכל. (ב) אינה מטמאה טומאת נבלה. (ג) אבר הפורש ממנה כפורש מן החי ואסור באכילה. (ד) בשר הפורש ממנה כפורש מן החי וטהור, ואסור לבני נח, ואפילו לאחר שתצא נפשה.

**שחט בה סימן אחד או רוב סימן אחד ומפרנסת:** אינה מטמאה טומאת אוכלין, הואיל ולא אשכחן היתר אכילה בדכוותה. וכן אם נחרה ועודה מפרנסת אין בה טומאה של כלום.

**שחט עובד כוכבים במקום שאין עושה אותה טרפה כגון חצי קנה, ובא ישראל וגמרה, כשרה.**

**שחט ישראל בין במקום שעושה אותה טרפה ובין במקום שאין עושה אותה טרפה, ובא עובד כוכבים וגמרו שחיטתו פסולה, הואיל וגמרו ביד עובד כוכבים.**

ועוד שנינו כן בברייתא, דאמר רבי יוסי על הא דתנן במס' מזהרות, שנבלת עוף טהור צריכה מחשבה לקבל טומאת אוכלים מן השרץ, ואם לא חישב עליה לאוכלה אינה מקבלת טומאה, ואם חזרה ונגעה באוכלים לא נטמא, דסתמא לאו לאכילה קיימא. אבל אינה צריכה הכשר לקבל טומאה. וביאר רבי יוסי הטעם למה אינה צריכה הכשר, מפני שסופה לטמא טומאה חמורה – אדם ובגדים אם יאכלנה, הילכך אינה צריכה הכשר כדילפינן מזרעים לעיל.

## דף קכ"א ע"ב

מכל מקום ביאר חזקיה דכאן בישראל ששחט טמאה או גוי ששחט טהורה צריכה הכשר. כיון דמשנתנו איירי במפרנסת שעדיין אין בה טומאה חמורה, ויש צד דבסופה נמי לא יבא לידי כך, שהרי בעודה מפרנסת הוא יכול לגוררה לגירורים דקים פחותים מכזית עד שתכלה כולה, ושוב לא תטמא טומאת נבלות, לכן צריכה הכשר לקבל טומאה. אבל נבלת עוף טהור כבר מתה וראויה עכשיו לטמא טומאה חמורה, לכן אינה צריכה הכשר כדי לקבל טומאה.

הקשה רבי ירמיה לרבי זירא, דמדברי חזקיה אלו מבואר דאין טומאת נבלות במפרנסת. אולם שנינו מחלוקת באם שחט בבהמה טמאה שני סימנים או רוב שנים, ועדיין היא מפרנסת; לחזקה, אין בן נח מזהר עליה משום אבר מן החי, אלא דינה כמותה וכל שכן בבהמה טהורה, דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור. לרבי יוחנן, יש בה איסור אבר מן החי, כיון דלאו מתה היא ואכל בטהרה מויד דמותר גם לעובדי כוכבים, כיון דמותר לישראל. הרי מבואר דלחזקי' מפרנסת כבר דינה כמותה, ואם כן תטמאה טומאת נבילות.

תירץ רבי זירא, דמודה חזקיה דאינה מטמאה כנבילה, ואף על פי שהיא מותרת לבני נח ואין בה משום אבר מן החי, דיצאה מכלל היה ולכלל מתה לא באת, ובטומאת נבלות כתיב וכי ימות.

## איסור אבר מן החי בבהמה מפרנסת

אמר רבי אלעזר, דיש לנקוט כדברי רבי יוחנן, דבהמה טמאה ששחט בה שני סימנים או רוב שנים, ועדיין היא מפרנסת, יש בה

<sup>פ</sup> ובכפרים קיימין שאין רגילים לאכול עופות, אבל צרכים תנן (מס' עוקצים פ"ג מ"ג) דאין לרייך מחשבה דסתמא לאכילת עוזדי כוכבים עומדת.

<sup>פ</sup> וכן צאמת מצואר צמחמיני, אלא דעדיפא ליה להקשות על חזקיה מיניה וזי'; תוספות ד"ה ומי אמר.

<sup>פ</sup> מדברי רש"י משמע דהיינו דוקא כאשר שחטה לישראל ולא כאשר שחטו לעובד כוכבים, וכן דייק המח"ם מדבריו. אבל התוס' (ד"ה ועוזד כוכבים) נקטו דהוא הדין כאשר שחטה לעובד כוכבים, ורבותא נקט דאפילו שחטה לישראל דינא הכי.

## הרוצה שיאכל מבהמה קודם שתצא נפשה

שנינו בברייתא, הרוצה שיאכל בשר שנחתך מבהמה קודם שתצא נפשה, הותר כזית בשר מבית שחיטה, שאינו מחוסר הפשט ויכול לחותכו מיד קודם יציאת הנפש. וצריך למולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה, יותר מבשר אחר, מפני שלא הספיק דמו לצאת, וכשחותכו נבלע בתוכה ולפי שכשהבהמה מוציאה נשמה היא מתאנחת ומוציאה דמה יפה. וממתין לה עד שתצא נפשה, ואוכלו. והואיל והוא מותר לישראל – דכיון ששחטה דינה כמותה – הותר אף לעובד כוכבים שאין בהם שחיטה, דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור.<sup>א</sup>

וברייתא זה הוא ראייה לרב אידי בר אבין שאמר כן בשם רב יצחק בר אשיי, דהרוצה שיכריא, הותר כזית בשר מבית שחיטה, דבשר כזה שנחתך קודם שתצא נפשה טוב לרפואה, ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה, וממתין לה עד שתצא נפשה, ואחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרים בו.

• **רבי אלעזר** נסתפק בהא דשנינו בברייתא דישאל ששחט בהמה טמאה ועובד כוכבים ששחט בהמה טהורה דמעמא דמשוינן לה אוכלא משום שחיטה היא, דהא אם נחרה אינה מטמאה, מה הדין אם שהה או דרס בשחיטה, האם חשיב כשחיטה ומטמאה טומאת אוכלין, או חשיב כנחירה ואינה מטמאה.

אמר ההוא סבא בשם רבי יוחנן, דהבהמה צריכה הכשר שחיטה כמו בבהמה טהורה, כאילו מטהרה לאכילה, ורק אז מטמאה טומאת אוכלין. וכוונתו בזה שלא רק שלא ישהה ולא ידרוס, אלא צריך אף בדיקת סכין כמו בשחיטה כשרה לגמרי, ואם לא כן אינה מטמאה טומאת אוכלין.

• **רבי זירא** נסתפק בישראל ששחט בהמה טמאה ועובד כוכבים ששחט בהמה טהורה, ועדיין מפרכסת, ובלעה כלים בחייה, והרי היא באהל המת, האם הבהמה מצייל עליה?<sup>ב</sup> וצדדי הספק הם, כיון דאינה מטמאה טומאת נבלות חיה היא ומצייל, או

דילמא כיון דמטמאה טומאת אוכלין מתה היא ואינה מצלת דלאו בלוע הוא?<sup>ג</sup>

אמר לו רב ששת, כיון דמטמאה טומאת אוכלין אלמא מתה היא, ואם כן האיך מצלת. אמר לו רבי זירא, וכיון דאינה מטמאה טומאת נבלות, האיך לא תציל.

**אביי** הכריע לחומרא שאינה מצלת על הבלועים שבתוכה דהא מטמאה טומאת אוכלין. אבל לענין הרובעה השיבה כחיה, וחייב מיתה במזיד וחטאת בשוגג, דהא אינה מטמאה טומאת נבלה.<sup>ד</sup>

## דף קכ"ב ע"א

### אלל לשיטת רבי יהודה

בסיפא דמשנתנו שנינו, שרבי יהודה חולק על תנא דמשנה דאמר ש'אלל' אינו מצטרף לטומאה נבילה, ואמר ד'אלל' המכונס הנאסף יחד יפה, אם יש כזית במקום אחד חייבין עליו משום נבלה, בין שאוכלו, ובין שנוגע בו ונכנס למקדש או אכל קדש.

ואמר עליו רב הונא, והוא שכנסו יחד דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. אבל אם נתכנס מאליו [כמו שכנסו תינוקות אחר הפשט] לא, הואיל ובטל מתחלה ונעשה עור תו לא הדר הוי בשר. דלטומאת אוכלין הוא דמהניא מחשבה לשויה אוכלא, דאפילו עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין אחרי שעשאו רך, אבל לשויה בשר לא.

### שני חצאי זיתים של בשר על גבי עור של נבילה

אמר רב הונא, שני חצאי זיתים של בשר שישנן על גבי העור של נבילה, העור מכבטל ואינן מטמאין טומאת נבילה.

והנה נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא במשנה לקמן (דף קכ"ד). דתנן, עור שהיו עליו שני חצאי זיתים; לרבי ישמעאל,

<sup>א</sup> ובישראל ששחט בטהורה לא מביעין לן דודאי אינה מצלת, הואיל ואף באכילה מותרת. וכן עובד כוכבים ששחט בהמה טמאה פשיטא לן דמצלת, הואיל ואין זה טומאה של כלום אלמא חיה היא.

<sup>ב</sup> דמן המורה חשיבה כחיה, ורק לענין שחט מטמאה מחמירין לדונה כחיה כיון שלענין טומאה מצינו שטמאה טומאת אוכלין, (ואפשר שגם זה מדרבנן); לב אריה ורש"ש על תוד"ה אבי צניאור שטת רש"י.

<sup>א</sup> כדשנינו בצרייתא במס' סנהדרין (דף ס"ג), מניין לאוכל מבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה שנאמר 'לא תאכלו על הדם'. ואםכמת דרבנן צעלמא היא.

<sup>ב</sup> אלל הק' דלעיל, שחיטת טמאה, וכן שחיטת עובד כוכבים בטהורה, אין זה היתר לישראל, ולעובד כוכבים נמי לא משתריא דכשמפרכסת הרי היא חיה.

<sup>ג</sup> כהא דשנינו (לעיל דף ע"א): שאם בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת לא נטמאה.

ואף דלכאורה פשיטא הוא, דהא שנינו כן להדיא במשנה לקמן. מכל מקום הוה אמינא, דכי קאמר רבי עקיבא שהוא במל היינו רק בפלטתו סכין, אבל פלטתו חיה לא בטיל. קא משמע לן רב הונא דאפילו פלטתו חיה נמי הכי הוא שהעור מבטלו. וכן מבואר דאף בפלטתו חיה סבירא ליה לרבי עקיבא דבטיל ליה העור, דקתני בסיפא דמתניתין, מפני מה רבי עקיבא מטהר בעור, מפני שהעור מבטל, ומשמע דטעמא בעור תליא, ואף על גב דלא במלינהו איהו.

## עורו של אדם מטמא כבשרו

ברישא דמשנתנו תנן, עור אדם מטמא כבשר. ובסיפא תנן, שאף בכל אלו שעורותיהן כבשרן מכל מקום אם עבדן או ששטחן לדרום עליהן והילך בהם כדי עבודה, שהוא קצת עיבוד, נעשו עור ובטלו מתורת בשר וטהורין, חוץ מעור אדם שאפילו אם עיבדו או הלך בו כדי עבודה טמא.

אמר **עולא**, דבר תורה עור אדם טהור הוא דלאו בשר הוא ולא הוי בכלל מת. ומה טעם אמרו שהוא טמא, גזירה שמה יעשה אדם עורות אביו ואמו<sup>1</sup> שטיחין ולמטה ולקתדרא לישב עליהן, ששוחטין עור על גבי מטה במקום חבליים.

יש אומרים שאמר כן על הא דתנן בסיפא שבעור אדם אף אם עבדו מכל מקום טמא הוא, אמר **עולא** שדבר תורה עור אדם שעבדו טהור, ומה טעם אמרו טמא גזירה שמה יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין.

אלו ששנו דברי עולא על הרישא דמעיךר הדין עור של אדם אינו מקבל טומאה ואפילו כי לא עיבדו נמי לא מטמא אלא מדרבנן, כל שכן מה דאמרינן בסיפא שאם עיבדו עדיין טמא הוא, היינו רק מדרבנן, ומשום טעמו של עולא.

אבל אלו ששנו דברי עולא על הסיפא דדברי תורה טהור הוא לאחר שעיבדו והטעם למה הן מטמאין אף לאחר שעיבדו הוא משום גזירה, דהא דתנן ברישא דכאשר לא עיבדו הוא טמא, סבירא ליה דטומאתו מן התורה.

מטמאין במשא שהרי נשא כזית נבלה, ואין מטמא במגע דאין נוגע וחוזר ונוגע. **לרבי עקיבא**, אינו מטמא לא במגע ולא במשא.

ולכאורה קשה אליבא דמי אזיל הא דאמר רב הונא; אליבא **דרבי ישמעאל**, האמר לא מבטל העור שהרי מטמא במשא. ואליבא **דרבי עקיבא** פשיטא הוא שהעור מבטלו, שכן אמר להדיא במתניתין.

מתחלה תירצו, דרב הונא קאי אליבא **דרבי ישמעאל**, ואשמועינן רב הונא דכי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור לבשר הני מיילי בפלטתו חיה – כגון כלב, שנעשה שלא מדעת אדם. אבל אם פלטתו סכין בשעת הפשט, הרי מדעת ביטלו, ובטל ממנו שם בשר ואינו מטמא טומאת נבילה.

אבל הקשו בגמ' דאין לפרש כן דברי רב הונא, דהרי במשנתנו אמר רבי יהודה שאלל המכונס, אם יש כזית במקום אחד חייבין עליו. ואמר רב הונא והוא שכנסו אחר הפשט דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא, אבל לא כנסו לא. ומדמוקים לה בשכנסו, מכלל דאייירי כאשר פלטתו סכין בשנים ושלושה מקומות שהצריך לכנסו. וכיון דמכל מקום קתני דחייבין עליו, אלמא אי במלינהו איהו במתכוין בטילי, אבל עור לא מבטל, דאי במלינהו עור תו לא הדרי למהוי נבלה במה שכנסו.

ואם כן בשלמא אם גם כאשר פלטתו סכין לא נתבטל הבשר שעל גבי העור לרבי ישמעאל, יש לומר דרב הונא דאמר אליבא דרבי יהודה דאף כשהיה מתחלה הוית לחצאין מהני לה כניסה, אזיל כשיטת רבי ישמעאל דהעור לא מבטל לה לשני חצאי זית. ורבנן דסבירא להו שלא מהני כניסה שאכן נתבטל על ידי העור, סבירא להו כרבי עקיבא דמבטל להו עור. אבל אם נאמר דכאשר פלטתו סכין, גם רבי ישמעאל מודי דמבטל להו העור, אם כן רב הונא דאוקמה לדרבי יהודה כשהיה זית זה מתחלה לחצאין ואפילו הכי לרבי יהודה לא בטיל משום העור, כמאן סבירא ליה<sup>2</sup>.

אלא מסיק הגמ', דצריך לפרש דאף בפלטתו סכין, לרבי ישמעאל לא בטיל ליה העור, ולרבי עקיבא בטיל. ורב הונא דאמר שני חצאי זיתים של בשר שישנן על גבי העור של נבילה, העור מבטלן ואינן מטמאין טומאת נבילות, היינו **כרבי עקיבא**.

<sup>1</sup> בשלמא אי לא דרב הונא דאמר והוא שכנסו, הוה מוקמינא לרבי יהודה דשפלטתו מחלה כזית צידה, ומשום הכי לא בטיל. דכי פליגי רבי ישמעאל ורבי עקיבא, בשמי חלאי זיתים פליגי, אבל בזית שלם מודו דתני רש פלוגתייהו 'עור שיש עליו כזית בשר כו', ורבנן סברי כי מודו רבי ישמעאל ורבי עקיבא בזית שלם, הני מיילי בפלטתו חיה אבל פלטתו סכין אפילו כזית בטל. אבל השתא דאוקמה רב הונא בשני חלאי זיתים, הוה דאמר כמאן.

<sup>2</sup> ואע"ג דמת אסור בהנאה, וכלל אדם אסור לעשות מעורו שטיחין, מ"מ לא הוה גזרי רבנן משום דה' חששא שיהיה טמא, אלא משום אציו ואמו דחמיר טובא; תוספות ד"ה עורות אציו.

# קנין תורה

## עור חזיר

**לתנא קמא**, רק עור חזיר של ישוב מטמא כבשרה, מפני שהוא רך ואוכלין אותו. אבל **לרבי יהודה**, אף עור חזיר הבר מטמא כבשרה.

ובחא נחלקו, דתנא קמא סבירא ליה שרק עור חזיר הישוב שהוא רך מטמא, אבל של חזיר הבר קשה הוא, ולכן אינו מטמא כבשרה. ורבי יהודה סבירא ליה דאף עור חזיר הבר רך הוא.

## עור חמרת של גמל הרכה

תנן במשנתינו, עור חמרת של גמל הרכה, מטמא כבשרה.

ואמר **עולא** בשם **רבי יהושע בן לוי**, דנחשבת 'גמל הרכה' כל זמן שלא טענה משי.

**רבי ירמיה** נסתפק, מה הדין כאשר כבר הגיע זמנה למעון משאוי, אבל עדיין לא טענה, האם נחשבת עדיין ל'רכה' או לא.

ואבוי נסתפק מה הדין כאשר עדיין לא הגיע זמנה למעון משאוי, אמנם טענה, האם נחשבת עדיין ל'רכה' או לא. ונשאר ספיקות אלו בתיקו.

**ריש לריש** שאל כמה זמן נחשבת 'גמל הרכה', אמר לו **רבי ישמעאל בר אבא** בשם **רבי יהושע בן לוי**, כל זמן שלא טענה משאוי. אמר לו **ריש לקיש**, שב כנגדי שאמרת לי דבר מעם, ויישר כחך.

**רבי זירא** שאל כמה זמן נחשבת 'גמל הרכה', אמר לו **רבין בר חיננא** בשם **עולא** בשם **רבי יהושע בן לוי**, כל זמן שלא טענה משאוי. רבין בר חיננא סבר שלא שמע רבי זירא מה שהוא אומר, וחזר ושנה דבריו פעם שניה. אמר לו רבי זירא, דבר חידוש אחד היה בידך שאין בידינו, הרי אמרת, ולמה תחזור ותשנונו פעם שניה להראות חכמתך.

מסיק הגמ', בא וראה מה יש בין ריש לקיש שהיה מתקיפי דארעא ישראל, לרבי זירא שהיה מחסידי דבבל<sup>ט</sup>.

<sup>ט</sup> שהרי ריש לקיש היה מתקיפי דארעא דישראל, כדמזכיר במס' יומא (דף ט:), דמי שדיבר עמו ריש לקיש, היו נותנים לו מעות לעסקא בלא סהדי, והכא אמר ליה 'שב כנגדי'. ואילו רבי זירא שעלה מבבל לארץ ישראל כדמזכיר במס' בבא מציעא (דף פ"ה). שישב ארבעים יום בתענית כדי שתשכח ממנו תלמוד בבלי, והיה מחסידי בבל כדמזכיר (שם), שכל ל' יום היה בודק עצמו וישב בתנור לראות אם אש שולט בו, והכא הכסיפו להווא מדענן.



## שאלות ותשובות לחזרה

### דף קי"ז ע"ב

א. מאיזה דין מצטרפין אלו לבשר לשיעור טומאת אוכלין, משום שומר, יד, אוכל אגב בשר; (א) עור, (ב) רוטב, (ג) קיפה, (ד) אלל, (ה) עצמות שיש בהן מוח, (ו) גידין של בהמה הנאכלין עמה, (ז) קרנים, (ח) טלפים? (רש"י)

(א) עור, הוה שומר. (ב) רוטב, הוה אוכל אגב הבשר. (ג) קיפה, הוה אוכל אגב הבשר. (ד) האלל, הוה אוכל אגב הבשר. (ה) עצמות שיש בהן מוח, הוה שומר. (ו) גידין של בהמה הנאכלים עמה, הוה אוכל אגב הבשר. (ז) קרנים הרכים שחותכם ויוצא מהם דם, הוה אוכל אגב הבשר. (ח) טלפים הם 'שומרים'.

### דף קי"ח ע"א

ב. מנא ילפינן דאין העור מצטרף לטומאת חמורה של נבילה?

מדכתיב בטומאת נבילה וכי ימות מן הבהמה וכו' הנוגע בנבלתה יטמא ומיותר הוא לדרוש שרק הנוגע בנבילה עצמה טמא, ולא הנוגע בעצמות, ולא בגידים, ולא בעור של נבילה שאין עליו כזית בשר, ואשמעינן דאין שומר מצטרף לטומאת נבלות.

ג. תנו רבנן "הנוגע בנבלתה ולא בעור שאין עליו כזית בשר, יכול הנוגע כנגד בשר מאחוריו לא יהא טמא, תלמוד לומר יטמא", והא ברישא אמרינן דהנוגע בעור אינו טמא והאיך מסקינן דנטמא?

דרישא איירי בעור שאין עליו כזית בשר וסיפא ביש עליו כזית בשר, וחסורי מיחסרא והכי קתני, "הנוגע בנבלתה ולא בעור שאין עליו כזית בשר ועור משלימו לכזית, יכול שאני מוציא אף עור שיש עליו כזית בשר, שהנוגע כנגד בשר מאחוריו יכול לא יהא טמא, דאפילו מעשה יד נמי לא עבד, תלמוד לומר יטמא".

ד. מה הן הלכות דברים המחוברים לאוכל, להכניס טומאה, להוציא טומאה, להצטרף לשיעור כביצה לטומאת אוכלין; (א) דבר שהוא יד ולא שומר, (ב) דבר שהוא שומר [אף על פי שאינו יד], (ג) דבר שאינו לא יד ולא שומר?

(א) דבר שהוא יד ולא שומר: מכניס טומאה, מוציא טומאה, ואינו מצטרף לשיעור כביצה.

(ב) דבר שהוא שומר: מכניס טומאה, מוציא טומאה, וגם מצטרף לשיעור כביצה.

(ג) דבר שאינו לא יד ולא שומר: אינו מכניס ואינו מוציא טומאה, וכל שכן שאינו מצטרף לשיעור בשר לקבל טומאת אוכלין.

# קנין תורה

ה. מאיזה ג' מקומות דרשינן דין 'יד' לענין טומאה?

- (א) בטומאת אוכלין על ידי שרץ כתיב וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא 'לכם' ונדרש 'לכם' לכל שבצרכיכם, שלכל דבר שהוא צורך לכם באוכל הזה, הכל טמא.
- (ב) בטומאת נבילות כתיב וכי ימות מן הבהמה אשר היא 'לכם' לאכלה הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב ונדרש 'לכם' לכל שבצרכיכם.
- (ג) בכלי חרס כתיב וכל אשר יפול מנבלתם עליו יטמא, תנור וכירים יותץ וגו' וטמאים יהיו 'לכם' ונדרש 'לכם' לכל שבצרכיכם, לרבות את הידות של כלי חרס.

ו. בתחלת הסוגיא, מנא דרשינן שיד מוציא ומכניס טומאה, ושומר מצטרף לטומאה?

- יד מכניס טומאה:** מטומאת אוכלין על ידי שרץ שנתרבה 'יד' שלכל דבר שהוא צורך לכם באוכל הזה, הכל טמא. הרי לך שהיד מכניס טומאה לאוכל.
- יד מוציא טומאה:** מטומאת נבילות שנתרבה 'יד' להוציא טומאה של הנבילה לאחרים על ידה [דהא נבלה לאו בת הכנסה היא, שהרי הטומאה מגופה. ועל כרחק 'יד' דכתיב בה, לטמויי אחריני הוא כתיב].
- שומר מצטרף לטומאה:** דהא אין צריך קרא ללמד ש'שומר' מכניס ומוציא טומאה, דהא אפשר ללמוד בקל וחומר מ'יד'. מזה יד שאינה מגינה על האוכל מכנסת ומוציאה טומאתה, שומר לא כל שכן. אלא על כרחק הא דכתיב **על כל זרע זרע וכו'** דילפינן מיניה שחטה בקליפתה שהוא שומר לה מקבל טומאה, בא ללמד שהשומר אף מצטרף לשיעור אוכל לקבל טומאת אוכלין.

ז. למה אמרו דאין ללמוד דיד מוציא טומאה מיד דנבילה? ולפי' למה נצרך הא דמרבין שומר לטומאה?

- אין ללמוד מנבילה:** דיש לומר שאני נבילה דטומאה חמורה היא.
- ולפי זה:** כיון דלא ידעינן 'יד' בטומאה קלה אלא להכניס ולא להוציא, כמו כן לא ידעינן שומר אלא להכניס מקל וחומר, ולא להוציא. ואם כן יש לומר דהפסוק **וכל זרע זרע וכו'** בא ללמד ש'שומר' מוציאה טומאה גם כן, ואם כן אין לנו קרא ללמד ששומר אף מצטרף לטומאה. ולא ידעינן אלא 'יד' להכניס ולא להוציא, ושומר להכניס ולהוציא, אבל להצטרף מנלן.

ח. מה תירצו על קושיא הנ"ל, למה אין לומר ש'יד' מועיל רק להכניס טומאה ולא להוציא?

- דאם יכול להכניס טומאה אף על פי שעדיין לא ירדה לו טומאה, וכי אפשר שאינו מוציאה טומאה ממנו. וכיון שיש לנו קרא דיד מכניס טומאה ידעינן בקל וחומר שמוציא, וממילא נלמוד בקל וחומר ששומר גם כן מכניס ומוציא, ומיותר קרא דשומר לצרף.

ט. האין רצו לדחות יישוב הנ"ל?

- דהרי אפשר ש'יד' האמורה בטומאת אוכלין לא בא לרבות ידות אלא להוציא, ולא להכניס. ואם כן לא ידעינן 'יד' אלא להוציא ולא להכניס, ואין ללמוד מיניה 'שומר' בקל וחומר אלא להוציא. ואם כן נצרך ריבוי הקרא דשומר לגופה להכניס טומאה, ואכתי לא ידעינן דמצטרף.

# קנין תורה

י. מזה החומרא שיש בכל אחד מאלו שלכן לא היה סגוי למיכתב דין 'יד' באחד מהן ונלמוד מינה האחרים; (א) זרעים, (ב) תנור, (ג) נבילה?

(א) זרעים, שכן טומאתן מרובה - שמקבלין טומאה מולד הטומאה, מה שאין כן בתנור שאינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, וכן מרובה טומאת זרעים מטומאת נבלה, כמבואר במשנתנו שריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות.

(ב) תנור, שכן מטמא אוכלין התלויין באוירו אף על פי שלא נגעו בו, תאמר בנבלה ובזרעים שאינן מטמאין אחרים אלא אם כן נגעו בהן.

(ג) נבילה, שכן מטמאה אדם ומטמאה במשא, וטומאה יוצאה מגופה. ואילו תנור וזרעים אינו כן.

יא. למה לא היה סגוי למיכתב 'יד' אצל נבילה ותנור, ונלמוד מיניהו זרעים בצד השוה שהן טמאין וידן מוציאה טומאתן לאחרים; להוה אמינא, האידך נדחה, ולמסקנא?

להוה אמינא: מה להנך שכן מטמאין שלא בהכשר, תאמר בזרעים שאין מטמאין אלא בהכשר.

ונדחה: ד'הכשר' לאו פירכא היא, דהיינו גמור מלאכה דידהו, ותנור נמי בלאו גמור מלאכה אינו מקבל טומאה.

למסקנא: מה לתנור ונבילה שמקבלין טומאה שלא בנגיעה; תנור מקבל טומאה מאוירו, ונבילה מקבל טומאה מעצמה ולא משום שנגע בדבר אחר שהוא טמא, ואילו זרעים אין מקבלים טומאה אלא בנגיעה.

יב. למה לא היה סגוי למיכתב 'יד' רק אצל זרעים ונבילה, ונלמוד מיניהו תנור בצד השוה?

דיש לפרוך מה להנך שכן הם אוכל, ואילו תנור אינו אוכל.

יג. למה לא היה סגוי למיכתב 'יד' רק בזרעים ותנור, ונלמוד מיניהו יד דנבילה?

דאי לא הוה כתיבא יד בגופה דנבילה אלא היינו לומדים אותה מתנור וזרעים, הוה אמינא דיו ליד דנבלה הבא מן הדין להיות כנידון. מה אלו - תנור וזרעים - לא מטמאין אדם, אף נבלה לא תטמא אדם דרך ידה [כגון] אם תחב קיסם בכזית בשר נבלה להיות לו יד, ונגע אדם בו, לא יטמא עד שיגע בנבלה עצמה. וכן אם נגע אדם בעצם של נבלה עצמה דהויא רק יד]. לכן 'יד' דכתיב בנבילה מיצרך צריך ללמד דיד דנבילה אף מטמא אדם.

יד. למה אמרינן דריבוי דקרא 'הנוגע בנבלתה יטמא' לרבות שומר דנבילה, מיותר הוא?

דלא צריכין קרא לרבות שהשומר יוציא טומאה שהרי אפשר ללמדו בקל וחומר מיד, ואי שיצטרף לשיעור הרי מיעטיה קרא שאינו מצטרף לשיעור טומאת נבלה כדרשין 'הנוגע בנבלתה' ולא בעור שאין עליו כזית בשר.

# קנין תורה

דף קי"ח ע"ב

**מז.** לדרך הראשון בגמרא: למה אין ללמוד דיד מכנים טומאה מ'שומר' דנבילה דמיותר הוא, ואם אינו ענין ל'שומר' דנבילה, תנהו ענין ליד דנבילה, ואם אינו ענין ליד דנבילה (דהא בגופה כתיבא יד) תנהו ענין ליד דעלמא לענין שמכנים טומאה, [ואם כן יש לנו יד להכנים (משומר דנבילה) ולהוציא (מיד דזרעים), ושומר אפשר ללמוד בקל וחומר מיד דמכנים ומוציא, וקרא יתירא דשומר בזרעים לצרף?]

דעדיף ללמוד שומר משומר - ולומר אם אינו ענין לשומר דנבילה תנהו ענין לשומר דאוכלין דעלמא. ואף על גב דכבר כתיב 'שומר' באוכלין יש לומר שאחד מהם בא ללמוד שהוא מכנים טומאה [דהרי עדיין אין לנו קרא שיד מכנים טומאה דנלמוד לשומר בקל וחומר מיניה], ואחד מהם ששומר מצטרף לשיעור טומאה. ולפי זה לא למדנו אלא שיד מוציא טומאה ולא שהוא מכנים, ושומר מכנים ומוציא ומצטרף.

**מז.** כשרצו לדרוש שומר דנבילה לענין יד דעלמא למה נקט תחלה 'תנהו ענין ליד דנבילה', וחרר איצטריך ליה למימר אם אינו ענין ליד דנבילה 'תנהו ענין ליד דעלמא', ולא נקט מיד שאם אינו ענין לשומר דנבילה תנהו ענין ליד דעלמא? (רש"י)

משום דהכי שייך למיתני שפיר. דכיון דיתורא דשומר דנבילה היא דכתיבא, תחלה צריך לומר תנהו ענין ליד דנבילה, כיון שהוא דבר הלמד מענינו. ורק אחר שאמרינן דיד דנבילה גופה לא איצטריך, יש לומר תנהו ענין ליד דעלמא, כיון דיד יד הוא.

**יז.** למסקנא, מנא ילפינן כל הדינים של 'יד' שמכנים ומוציא, ו'שומר' מצטרף לשיעור טומאת אוכלין? (ב' דרכים)

(א) יד להכנים מ'לכם' האמור בזרעים, והא דהקשו דנאמר ש'יד' דכתיב אצל טומאת שרץ לאוכלין היינו להוציא ולא להכנים לאו פירכא היא. דהא הפסוק איירי לענין תחילת טומאתן כשהן מקבלין אותה מן השרץ. וכיון דמכנסת טומאה, כל שכן דמוציאה. וכיון שיד מכנים ומוציא, יש ללמוד מיניה שומר להכנים ולהוציא מקל וחומר. והא דכתיב 'שומר' בזרעים היינו להצטרף.

(ב) לעולם כדאמרינן מעיקרא ד'שומר' דנבילה לא איצטריך, ואם כן תנהו ענין ליד דעלמא שהוא מכנים. ואין לדחות דשומר משומר עדיפא ונימא תנהו ענין ל'שומר' דעלמא, ואכתי 'יד' להכנים לא ידעינן, דכיון ש'שומר' דנבילה אינו מצטרף, הרי הוא עושה מעשה יד שמכנים ומוציא. ואם כן מסתברא דהריבוי שלו שלא איצטריך שדינן ליה להיות ענין ליד דעלמא. ואם כן יש לנו יד להכנים (משומר דנבילה) ולהוציא (מיד דזרעים), ושומר אתי מיניה דיד בקל וחומר, וקרא דמרבא שומר בזרעים היינו להצטרף.

**יח.** לתירוץ הראשון ילפינן 'יד' להכנים ולהוציא מ'לכם' דטומאת שרץ, לכאורה נמצא ד'שומר' דנבילה מיותר הוא, דהא אין צריך ליה לגופיה שהוא מכנים ומוציא, שהרי אפשר ללמוד דבר זה בקל וחומר מ'יד', וגם לא בא לצרף שהרי ילפינן דשומר אינו מצטרף לשיעור כזית דטומאת נבילה?

אין הכי נמי הפסוק של שומר דנבילה מיותר הוא דאפשר ללמודו בקל וחומר, ומכל מקום מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא.

# קנין תורה

**יז.** ולפי זה, למה לא נאמר גם כן ד'שומר' דכתיב בזרעים לא בא ללמד שהוא מצטרף, אלא מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא?

דהיכא דאיכא למידרש לקרא דרשינן ליה, ולא אמרינן מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא, רק היכא דליכא מזה למידרש.

**כ.** האם אלו מצטרפין לשיעור טומאת אוכלין, ולמה; פיטמא של רימון, ונין הגדל על הפיטמא?

פיטמא של רמון: כיון שהוא שומר על פיו, מצטרפת לשיעור טומאת אוכלין.  
נין הגדל על הפיטמא: כיון דהוה שומר על גבי שומר, אין מצטרף.

**כא.** מנא ילפינן שגם אלו השומרינן מצטרפין לשיעור טומאת אוכלין; שומרי פרי אילנות כגון רימון שאין הפירות נזרעים עם השומר, ושומרי בשר דמבואר במשנתינו, כגון עור?

מדכתיב בפסוק ג' פעמים 'זרע' על כל 'זרע' אשר 'זרע', וילפינן ליה; (א) אחד לשומר דזרעים, (ב) אחד לשומר דאילנות, (ג) אחד לשומר בשר, ביצים, ודגים.

**כב.** האם יש דין 'יד' גם לענין הכשר לקבל טומאה; לרב, ולרבי יוחנן? ובמאי נחלקו? (ב' דרכים)

לרב: אין תורת 'יד' לענין הכשר - לרבי יוחנן, יש דין 'יד' גם לענין הכשר לקבל טומאה.  
נחלקו: (א) בדרשת הפסוק וכי יותן מים על זרע, ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם, דרב סבירא ליה שתיבת 'לכם' דמרבין מיניה ידות, נדרש לפניו לענין טומאה דכתיב מיד לפניו, ולא לפני פניו לענין הכשר לקבל טומאה. לרבי יוחנן מקרא נדרש לפניו וגם לפני פניו אהא דכתיב וכי יותן מים על זרע, ולכן יש דין 'יד' גם לענין הכשר.  
(ב) בסברא, דרבי יוחנן סבירא ליה אף דנתרבה יד בקרא לענין טומאה, הרי הכשר תחלת טומאה הוא, והרי יש דין 'יד' לטומאה. ורב סבירא ליה הכשר לאו תחלת טומאה הוא, ולכן לא נכלל בדרשה לענין טומאה.

**כג.** מאימתי זרעים מקבלין הכשר?

כשם שאין זרעים מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו, כך אין זרעים מקבלין הכשר אלא לכשיתלשו.

**כד.** מנא ילפינן שאין זרעים מקבלין טומאה אלא כשיתלשו? (רש"י)

שאם אתה אומר מחוברין טמאין, טימאת את הכל, שהרי אין לך מחוברין שאין שרצים מצויין אצלם.

**כה.** מאיזה שיעור יש לו לאוכל 'יד' ו'שומר'; לרב, ולרבי יוחנן?

לרב: אין 'יד' לפחות מכזית, [אף אם האוכל הוא יחד עם שאר אוכלין אשר בכולם יחד הם כשיעור כביצה; עי' שינון בהערה]. ואין 'שומר' לפחות מכפול [פחות הרבה מכזית]. אבל אם אין בו שיעור כפול, גם 'שומר' אין לו, לא להצטרף לענין כביצה, ולא להכניס ולהוציא.

לרבי יוחנן: גם אוכל פחות מכזית יש לו 'יד' כל שיש בו כשיעור פול. ויש 'שומר' אפילו לאוכל פחות מכפול.



# גליון קנין תורה

**כו. מזה הדין בב' עצמות של מות שעליהן ב' חצאי זיתים של בשר, והכנים הראשין שאין בשר עליהן לבית, והבית מאהיל עליהן; לתנא קמא, ולרבי יהודה בן נקוסא?**

לתנא קמא, הבית טמא, לפי שהמאהיל על היד כמאהיל על הבשר.  
לרבי יהודה בן נקוסא בשם רבי יעקב: האיך שני עצמות מצטרפין לכזית, [דבשלמא אם היה עצם אחד ובראשו אחד כזית בשר, היה מודה דיש לו דין יד' להביא טומאה לבית, אבל יד לפחות מכזית לא אמרינן].

## דף קי"ט ע"א

**כו. במה איירי פלוגתת רבנן ורבי יהודה בן נקוסא ב'יד' או ב'שומר', ואלבא דמי סוכרים; רב, ורבי יוחנן?**

לרב: יש לאוקים פלוגתתן דאיירי או בשומר, או ביד; אם איירי ב'יד', נמצא דרב דסובר שאין יד לפחות מכזית אתיא כרבי יהודה בן נקוסא שאמר הבית טהור משום שאין יד לחצי זית. ואם איירי ב'שומר', נמצא דרב דאמר שיש שומר לפחות מכזית אתיא כתנא קמא שאמר הבית טמא. [אבל בין ביד בין בשומר ליכא לאוקמא, דאם כן, רב דאמר כמאן, הא רב ביד מטהר ובשומר מטמא, ות"ק מטמא בתרוייהו, ורבי יהודה בן נקוסא מטהר בתרוייהו].  
רבי יוחנן: מוקי לברייתא ב'יד', וסבירא ליה כתנא קמא דיש יד לפחות מכזית.

**כח. למה לא מוקים רבי יוחנן לברייתא דאיירי ב'שומר' (רש"י)**

דכיון דסבירא ליה שיש שומר לפחות מכפול, אם כן אפי' יש ד' עצמות ובכל אחד פחות מכפול (ובין הכל כזית) הבית טמא. אבל ברייתא דנקט שני חצאי זיתים, משמע דבד' וה' עצמות ובכל אחת פחות מכפול מודי תנא קמא דטהור. אבל כיון דאיירי ביד, הלכך בעי שיהא כחצי זית שיהא בו על כל כפנים כפול.

**כט. מזה הדין ב'קולית' שיש עליה כזית בשר, והיה עם כביצה אוכלין ונגע השרץ בה; לרבי יהודה, לאחרים?**

לרבי יהודה: אותו זית גורר הקולית כולה לטומאה - שאם נגע השרץ בכל מקום שבה, טמא.  
לאחרים: אפילו אין עליה בשר אלא כפול, גוררת את כולה לטומאה.

**ל. במה איירי המחלוקת לענין 'קולית', ב'יד' או ב'שומר', וכמי הם סוכרים; לרב (ב' דרכים), לרבי יוחנן?**

לרב: (א) הברייתא איירי ב'יד', ורב סובר כרבי יהודה, ולא כאחרים. (ב) הברייתא איירי ב'שומר', והוא סובר כאחרים ולא כרבי יהודה דאף בשומר מצריך כזית.  
לרבי יוחנן: איירי הברייתא ב'שומר', והוא דאמר כאחרים דיש דין 'שומר' בכפול, ובאמת אין צריך אפילו לשיעור 'כפול' ולא נקטוהו אלא אגב דברי רבי יהודה דאמר שיעור אמרו אינהו נמי שיעורא.

**לא. למה לא מוקי רבי יוחנן לברייתא ב'יד', והוא דאמר כאחרים, דסבירא להו דיש יד' לכפול? (רש"י)**

משום דקתני בברייתא 'קולית' ולא נקט עצם אחר, וסתם קולית שומר היא, ואפילו הכי קאמרי אחרים כפול.

# גליון קנין תורה

ל.ב. מהו מחלוקת אמוראי בביאור שיטות אחרים בברייתא שאמרו שאפילו אין עליה אלא 'כפול' גוררת כולה לטומאה?

לרבי חנינא: זהו שיעור, דהאי 'כפול' דקאמרי אחרים דוקא קאמרי, דבציר מכפול ליכא שומר - וכשיטת רב.

לרבי יוחנן: אין זה שיעור, ד'כפול' לאו דוקא הוא. ואף דאמרו אחרים 'כפול', אידי דקאמר תנא קמא שיעור כזית, אמרו הם שיעור כפול.

ל.ג. מה הדין בשרביט; כשריקנו, וכששייר בו גרגיר אחד, בשל קטנית, ובשל פול?

ריקנו לגמרי: טהור.

שייר בה גרגיר אחד בשל פול: לתנא קמא, טמא באופן שיש בין השרביט והפול שיעור כביצה.

לרבי אלעזר בן עזריה: טהור, דלאו שומר הוא, מפני שהפולין גסין ואין צריכין לשומר דנוח למשמשן ולנקרן. ולפיכך אין שומר זה מכניס ומוציא טומאה ומצטרף לשיעור כשאר שומרין.

שייר בה גרגיר אחד בשל קטנית: לכולי עלמא טמא דשומר הוא, ואף לרבי אלעזר בן עזריה כיון דדקים הן ואין יכולין לנקרן, וניחא ליה שיהו באותם שרביטין ואל יתערב בהן פסולת, מפני שממשמש בהן על ידי השרביטין.

ל.ד. מה יענה רב להא דמבואר בהך מתניתין דיש 'שומר' לקטנית אחד, אף על פי שהוא פחות מכפול?

דהא דמטמא רבי אלעזר בן עזריה בשרביט של קטנית, לא איירי בשרביט ומשום 'שומר'. אלא איירי בשנגעה טומאה בקלח, ומשום יד. דהשתא הוי 'יד' לדבר חשוב שהוא יותר מכזית - שהרי כל השרביטים מחוברין בו. ובפול הואיל וגסים הן לא מיבעי ליה דליהוי להו יד, ולכן אינו מקבל טומאה דרך ה'יד'.

ל.ה. ולפי זה האידך צריך לפרש הא דאמרו דבשל קטנית ניהא ליה ב'משמישין'?

צריך לפרש דהיינו ב'תשמישין שמטלטלן באותו קלח, ואותו קלח תשמיש לאוכל.

ל.ו. מה יענה רב דסבירא ליה אין שומר לפחות מכפול, להא דתנא דבי רבי ישמעאל שטומאת אוכלין נאמר בזרעים בדרך שבני אדם מוציאים אותן - ואף עדשים בקליפתן, אף שעדשה פחות מכפול הוא?

בריה שאני דאף אם הוא פחות מכפול יש לו דין 'יד'. וכי קאמר רב שאין שומר לפחות מכפול, היינו כגון חצי פול שאין ברייתו שלמה, או בשר כשיעור חצי פול ועור עליו שמשלימו לכביצה.

## דף קי"ט ע"ב

ל.ז. מה הדין בקליפות אלו של בצל, האם מצטרפין לאוכל לקבל טומאה - כשהיא נקובה, כשהיא שלימה, ולמה; (א) קליפה הפנימית, (ב) קליפה אמצעית, (ג) קליפה החיצונית?

(א) הפנימית, בין היא שלימה בין היא נקובה מצטרפת לאוכל, שהרי היא עצמה אוכל.

(ב) האמצעית דשומר היא, כשהיא שלימה מצטרפת דהוי שומר, כשהיא נקובה אין מצטרפת דלא הויא שומר.

(ג) החיצונית, בין כך ובין כך טהורה, לפי שאין שומר על גבי שומר חשוב שומר.

# קנין תורה גליון

לח. מה הם צדדי ספיקת רב אושעיא באוכל שיעור כביצה ושומרו עליו שחלקו, האם מצטרף לאוכל לקבל טומאה?

האם כיון דהאי לא מגין אהאי והאי לא מגין אהאי, אין מצטרפין. או דלמא כיון דהאי מגין אדידיה והאי מגין אדידיה, מצטרפין יחד.

למ. למה אין להוכיח מהא דאמר רבי אלעזר בן עזריה דשרביט שיש בו קטנית דשומר הוא מצטרף לאוכל לקבל טומאה, ולכאורה איירי כשיש שנים ושלשה שרביטים שמצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהן, דהרי ודאי אין בשרביט אחד כביצה, אלמא דשני שומרין מצטרפין עם שני אוכלין לכביצה, ואף על גב דשומר של זה אינו מגין על אוכל זה?

דיש לומר דהא דמטמא רבי אלעזר בן עזריה בשרביט של קטנית, אינו בשרביט ומשום 'שומר'. אלא איירי בשנגעה טומאה בקלח של הצמח, דהוי 'יד' לכל השרביטים שמחוברים בו.

מ. האיך תירצו הא דתנא דבי רבי ישמעאל דחטין עם שומריהן מצטרפין לכביצה, אלמא שני שומרין מצטרפין והוא הדין לאוכל שחילקו; לזהא אמינא, האיך נדחה, ולמסקנא (ב' דרכים)?

לזהא אמינא: איירי בשבולת שהחטין קבועין בשדרה בהיקף סביב, ומקבל טומאה משום שומר, לפי שכל השבולת שלמה הוה חד שומר, דכולן צריכין זה לזה שאם יפול אחד כולם נופלין, ולכן לא הוו שני שומרין.

ונדחה: דבשלמא שורות עליונות שהחטין קבועין בהן צריכות שיהו שורות התחתונות קיימות, לפי שאם נשרה הקליפה התחתונה של שבולת נשרת הקליפה הסמוכה לה, עד שיפלו כל הקליפות והחטין עד ראש השבולת. אבל שורות התחתונות הרי אינן צריכות לשורות העליונות, דגם בלי שורות העליונות עדיין יתקיימו התחתונות, ואפילו הכי מצטרפין השומרים של שורות העליונות עם האוכלים של שורות התחתונות.

למסקנא דרך א': דהא דקאמר דמצטרפי חטים בקליפתן, היינו רק הקליפות של החיטין שבשורה אחת דחד שומר הוא, דמתוך שקבועים בדוחק מתקיימת, ואם יטול אחד מבינתים יש ריוח לחבירו ליפול. אלא שגם בשורה שלימה של חטה ליכא כביצה אוכלים, וצריך לומר דאיירי בחיטין גדולין ביותר, כמו שהיו בזמנו של שמעון בן שטח שהיו החיטין גדולים ככליות של שור הגדול.

למסקנא דרך ב': כיון דאיירי הברייתא בחיטין גדולים ביותר כאותם שבזמנו של שמעון בן שטח, אם כן אין צריך כלל לצרף שני חטין עם שומריהם, אלא דאיירי כשיש בין חטה אחת וקליפתה שיעור כביצה, ומצטרף שומר אחד להחטה.

מא. ללישנא קמא, מה הדין בשער שעל גבי בשר, האם מצטרף להיות יד, או שומר; לריש לקיש, ולרבי יוחנן?

לריש לקיש: שיערה אחת המחוברת לעור שיש מאחוריו בשר, לא נעשה יד לבשר שהרי היא נפסקת כשאווחזים בה לטלטל הבשר. אבל נעשה שומר לבשר. לרבי יוחנן: אפילו שיערה נמי הויא יד [ולא שומר; עי' שינון בהערה], ומביאה טומאה אפילו נגע בנימא שלא כנגד הבשר.

מב. איזה חומר יש ביד יותר מבשומר? (רש"י)

דיד מביאה את הטומאה בכל ענין שהיא. אבל שומר, אם יש חתיכת עור ועליה בראשה אחד כזית בשר ונגע בראש האחר טהור, דשומר אין מביא טומאה כמעשה יד אלא אם כן נגע כנגד הבשר.

# קנין תורה גליון

**מז.** האיד תירין ריש לקיש המשנה דשנינו, עור שיש עליו כזית בשר, הנוגע בציב ו' בשערה' שכנגדו, טמא, הרי לכאורה מבואר דשערה הוה יד וכרבי יוחנן? (ב' דרכים)

(א) הא דשערה מוציא טומאה אינו משום יד אלא משום דהוה 'שומר', דכיון דאיכא כזית בשר, עביד שומר מעשה יד להכניס ולהוציא טומאה.

(ב) לעולם מביא השערה טומאה לבשר מדין 'יד', ואיירי כגון דאיכא שערות הרבה, דכשמטלטל הבשר על ידיהם לא יפסקו [ונימא אחת אפשר דלא הוה שומר כלל, או דלא ס"ל חלחולי מחלחל ואף בשערות הרבה הוה כשומר על גבי שומר ולא שייך לטמא רק בנימין הרבה ומשום יד; עי' שינון בהערה].

**מד.** האיד אפשר לתרין דשערה מוציא טומאה משום שומר, הא לכאורה שערה על גבי עור הוה 'שומר על גבי שומר'?

לא הוה שומר על גבי שומר, לפי שהשערה 'חלחולי מחלחל' - שמנקיב לעור ויורד על הבשר.

**מה.** אם שערה 'חלחולי מחלחל' האיד כותבין תפילין על גבי עור, הרי אמרינן דהעור חלול כנגד השער, ורחי בעינן 'כתיבה תמה' - שלמה ולא פסוקה?

הא אמרו במערבא, כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב. וכיון שדיו עובר על נקב של השערה, לא הוה נקב.

**מו.** תנן במס' עוקצין, מלאי שבשבלים מיטמאין ומטמאין, ואינן מצטרפין לשיעור טומאה, כיון דהוי יד ולא שומר, ולכא' קשה למאי חזו מלאי לשבלים, הא נפסק מאליו כשאוחזין בו?

דאיירי 'במלאי' שבין המלאים' דהיינו שאוחז בכל המלאין של שכולת ולא באחד מהן, ואז אינם נפסקים.

**מז.** ללישנא אחרינא, מה הדין בשערות הרבה שעל גבי בשר, האם מצטרף להיות יד, או שומר; לריש לקיש, ולרבי יוחנן?

לריש לקיש, אף כשיש שערות הרבה לא הוי יד.

לרבי יוחנן, שערות הרבה הוי יד [אבל נימא אחת מודה דלא הוה יד; עי' שינון בהערה].

**מח.** האיד תירין ריש לקיש הא דתנן שהנוגע בשערה שכנגד הבשר טמא? ואיזה ראייה הביא לדבריו?

דהיינו משום שומר ולא משום יד.

והביא ראייה לדבריו: מדקתני 'שערה' שמשמע שערה אחת, ואי משום יד למאי חזי שערה אחת שעל גבי הבשר, הרי נפסק כשאוחזין אותו בה.

**ממ.** והאיד דחה רבי יוחנן ראיית ריש לקיש?

דלעולם משום 'יד' הוא, ו'שערה' דקתני היינו שערה שבין שערות הרבה.

# גליון קנין תורה

דף ק"ב ע"א

נ. לאיכא דמתני לה אמתניתין, מה הדין בשערה, האם הוה 'שומר'; לריש לריש, ולרבי יוחנן?

לריש לקיש: לא הוי שומר, משום דאין שומר על גבי שומר.

לרבי יוחנן, אפילו שערה אחת הויא 'שומר'.

נא. האיך תירין ריש לקיש המשנה לקמן, שהנוגע בשערה שכנגד הבשר טמא, הרי דשערה הוה 'שומר' ולכן דוקא הנוגע כנגדו, טמא?

שהמשנה מדין 'יד' הוא ולא משום שומר, ואיירי כגון דאיכא שערות הרבה, באופן שאם מטלטל הבשר על ידיהם לא יפסקו וכנגדו לאו דוקא.

נב. לסיכום הסוגיא, מה הדין בשערה אחת, לריש לקיש ולרבי יוחנן; (א) ללישנא קמא, (ב) ללישנא אחרינא, (ג) לאיכא דמתני לה אמתניתין?

(א) ללישנא קמא; לריש לקיש הוה שומר, ולא יד. [ולתירוץ השני, אפשר דגם שומר לא הוה; עי' שינון בהערה]. לרבי יוחנן הוה יד, ולא שומר.

(ב) ללישנא אחרינא; לריש לקיש הוה שומר ולא יד. לרבי יוחנן לא הוה לא יד ולא שומר.

(ג) לאיכא דמתני לה אמתניתין; לריש לקיש לא הוה לא יד ולא שומר, לרבי יוחנן הוה שומר.

נג. לסיכום הסוגיא, מה הדין בשערה אחת בין שערות הרבה, לריש לקיש ולרבי יוחנן; (א) ללישנא קמא, (ב) ללישנא אחרינא, (ג) לאיכא דמתני עלה?

(א) ללישנא קמא; לריש לקיש הוה יד וגם שומר [ולתירוץ השני אפשר דלא הוה שומר רק יד; עי' שינון בהערה]. לרבי יוחנן הוה יד ולא שומר.

(ב) ללישנא אחרינא; לריש לקיש הוה שומר ולא יד, לרבי יוחנן הוה יד ולא שומר.

(ג) לאיכא דמתני לה אמתניתין; לריש לקיש הוה יד ולא שומר, לרבי יוחנן הוה שומר, [ולכאורה גם יד; עי' שינון בהערה].

נד. מהו פירוש של 'רוטב' דשנינו במשנתנו דמצטרף לבשר שחוטט להשלימה לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלין; לרבא, מה הקשה עליו אביי, לאביי?

לרבא: שומן שעל המרק.

הקשה לו אביי: אם שומן הוא למה צריך הוא 'להצטרף' לאוכל כדי לטמא טומאת אוכלין, הא שומן אוכל מעליא הוא ומקבל טומאה בפני עצמו.

לאביי: לחה קרוש היוצאה מן הבשר.



# קנין תורה

נח. למה פירש אביי דדוקא לחה 'קרוש' מצטרף עם הבשר לטמא טומאת אוכלין, אבל צלול אינו מצטרף, ואילו לענין יום הכיפורים מצטרף ציר שעל גבי הירק לשיעור כותבת לחייב האוכלה כרת, אף על גב דלאו קרוש הוא?

דלענין יום הכיפורים חייב בכל דבר המיישב דעתו באכילתו, ואף ציר שאינו קרוש המצטרף עם הירק מיישב הדעת, והאוכלה ביום הכיפורים חייב כרת. אבל לענין צירוף לקבלת טומאה הרי אוכל ומשקה אין מצטרפין, דהא לא שוו שיעוריהו. ולכן דוקא אם הוא קרוש הוה כאוכל ומצטרף לאוכל, אבל אם הוא צלול דינו כמשקה ואינו מצטרף.

נז. אם ציר צלול מצטרף עם הירק לשיעור כותבת דיום הכיפורים, מי שאכל קצת ושתה קצת למה אינו מצטרף לכותבת? (רש"י)

משום דקים להו לרבנן דלא מייטבא דעתיה בהכי.

נז. מהו פירוש 'קיפה' דשנינו במשנתנו דמצטרף לבשר שהוטה להשלימה לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלין; לרבה, מה הקשה לו אביי, לרב פפא?

לרבה: פירמא, והוא דק שבבשר שצולל ליסוד הקדרה.

הקשה לו אביי: דזה אוכל בפני עצמו ואין צריך להצטרף לאוכל אחר כדי לקבל טומאה.

לרב פפא: תבלין, דאין אדם אוכלן באנפי נפשייהו.

נח. מה הדין בדם שהקרישו על גבי האור ואכלו, ולמה?

חייב, דכיון שהקפו החשיבו לאוכל [ועי' שינון בהערה].

נז. מה הדין במי שהמחה את החלב על גבי האור, וגמעו, ולמה?

חייב, ואף על גב דכתיב בה לשון 'אכילה', כיון דכתיב כי כל אוכל חלב וכו' ונכרתה 'הנפש' האוכלת מעמיה, ו'נפש' משמע כל דבר המיישב דעתו של אדם, ואפילו שותה.

ס. מה הדין במי שהמחה ללחם של מין דגן וגמעו, ולמה; לענין מצה, ולענין חמץ?

מצה: אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, משום דכתיב במצה לחם עוני והאי לאו לחם הוא.

חמץ: ענוש עליו כרת, ואף על גב דכתיב בה לשון 'אכילה', ילפינן מדכתיב כי כל אוכל חמץ ונכרתה 'הנפש' ההוא מישראל, לרבות את השותה.

סא. מה הדין גבי נבלת עוף טהור, ולמה; המחחו והתיכו באור וגמעו, המחחו והתיכו בחמה וגמעו?

המחחו והתיכו באור, וגמעו: מטמא בגדים אבית הבליעה. ואף דכתיב בו לשון אכילה, ילפינן מדכתיב וכל 'נפש' אשר תאכל נבלה וכו' וכבס בגדיו ורחץ במים וכו' לרבות את השותה.

התיכו בחמה וגמעו: טהור. דכאשר עושה כן הוא מסריח ואינו ראוי לאכילה.

# קנין תורה גליון

**סב. מה הן החומרות שיש בכל אחת מאלו, דלכן לא היה פגי שיכתוב בתורה רק בדידהו דאף כשהמחהו וגמעו חשיב אכילה ונלמוד האחרים מיניה; (א) חלב, (ב) חמץ, (ג) נבילה?**

(א) חלב, ענוש כרת ולא היה לו שעת הכושר, ולכן לא הוה ילפינן חמץ מיניה, דמה לחלב שכן לא היתה לו שעת הכושר מה שאין כן חמץ. וכן נבלה לא הוה אתי מיניה, דמה לחלב שכן ענוש כרת מה שאין כן נבילה.  
(ב) חמץ, ענוש כרת, ולא הותר מכללו, ולכן לא הוה ילפינן חלב מיניה, דמה לחמץ שכן לא הותר מכללו, ואילו חלב הותר מכללו. ונבלה לא הוה אתיא מיניה, דמה לחמץ שכן ענוש כרת מה שאין כן נבלה.  
(ג) נבלה, מטמאה, ולכן לא היה אפשר ללמוד ממנו לא חמץ ולא חלב, דיש להקשות מה לנבלה שכן מטמאה, מה שאין כן בהנך.

**סג. למה לא היה אפשר שלא למיכתב בדברים אלו שאם המחהו חשיב אכילה, ונלמוד אותו מן שתי האחרים; (א) נבילה, (ב) חמץ, (ג) חלב?**

(א) נבלה: לא היה אפשר ללמוד מחלב וחמץ, דיש לפרוך מה לאלו שכן על שניהם חייב כרת, מה שאין כן בנבלה.  
(ב) חמץ: לא היה אפשר ללמוד מחלב ונבילה, דיש לפרוך מה לאלו שלא היתה להן שעת הכושר, מה שאין כן חמץ היה לה שעת הכושר לפני הפסח.  
(ג) חלב: לא היה אפשר ללמוד מחמץ ונבילה, דיש לפרוך מה לאלו שכן לא הותר מכללן, תאמר בחלב שהותר מכללו.

**סד. למה אין לפרש דחלב הותר מכללו כהא דמותר לגבוה? וחיבא הותר מכללו?**

הא דמותר לגבוה: דהרי בנבלה נמי הותר מליקת עוף לגבוה.  
הותר מכללו: בחלב חיה שמותר אף להדיוט.

**סה. למה אמרינן דנבלה לא הותר מכללו והרי הותר נבלה אף להדיוט במליקת חטאת העוף, שהבשר לכהנים?**

כהנים משלחן גבוה קא זכו, והיתרא משום גבוה הוא - אבל לגבי הדיוט לא אשכחן דהותר.

**סו. למה הוצרך למיכתב גבי שרץ הטמאים לאסור צירן, רוטבן, וקיפה שלהם, למה לא היה אפשר ללמוד מחלב וחמץ ונבלה, דמיחוי שלהם כמותם?**

דאם הוה ילפינן לה מחלב נבילה וחמץ, הוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כנדון, מה התם אינו חייב עד דאיכא כזית אף הכא נמי עד דאיכא כזית. קא משמע לן אצל שרצים טמאים דיש מהם האסורים בבעדשה, שחייבים גם על מיחויין בפחות מכזית.

# קנין תורה

דף ק"ב ע"ב

**סו.** למה אי כתב רחמנא הריבוי רק בשרצים טמאים, לא הוה אפשר למילף מיניה לשאר איסורים?

משום דהיה אפשר לפרוך מה לשרצים דין הוא שיהא מיחוי שלהן כמותן, שכן טומאתן ואיסורן במשהו דהיינו כעדשה שהוא פחות מכזית.

**סח.** מנא ילפינן שמשקין היוצאים מהם אסורים כמותן גבי אלו; טבל, חדש, שביעית, וכלאי הכרם?

כל אלו דהוה איסור הבא מאליו, יש ללמוד מחלב וחמץ ונבלה, שנתרבה בהם השותה מהנפש.

**סמ.** מנא ילפינן דפירות ביכורים, משקין היוצא מהם הרי הם כמותם?

דאף דכתיב מראשית 'פרי' אדמתך, ודרשינן ד'פרי' אתה מביא, ואי אתה מביא משקה, מכל מקום אם הביא ענבים לעזרה ודרכן יצא, וילפינן לה מדכתיב אשר 'תביא' מארצך [דהוה ליה למיכתב 'אשר מארצך'].

**ע.** מנא ילפינן דבתרומה משקין היוצאין מהם הרי הוא כמותו?

דאיתקש לבכורים, דכתיב ותרומת ירך ונדרש דאלו ביכורים.

**עא.** למה אין ללמוד דבחקדש משקין היוצאין מהם הרי הוא כמותם; (א) מחלב חמץ ונבילה, (ב) מביכורים, (ג) מתרומה, (ד) מתרומה ובכורים?

(א) חלב חמץ ונבילה: משום דהוה איסור הבא מאליו ואילו החמירה בהן התורה יותר, ואילו הקדש לא בא האיסור מאליו.

(ב) בכורים: דיש לפרוך מה לבכורים שכן טעונין קריאת הפרשה דארמי אובד אבי, והנחה על הרצפה [דכתיב והנחתו לפני ה'].

(ג) תרומה: דיש לפרוך מה לתרומה שכן חייבין עליה מיתה וחומש.

(ד) תרומה ובכורים: דיש לפרוך מה לאלו שכן חייבין עליהם מיתה וחומש.

**עב.** למסקנא, מנא ילפינן בחקדש דמשקין היוצא מהם הרי הוא כמותם? (ב' דרכים)

(א) מתרומה ואחד מאלו הנ"ל כגון חמץ או נבלה, (ב) מביכורים ואחד מהן.

דאין לפרוך מה לתרומה או ביכורים שכן חייבין עליהן מיתה, דיש לומר נבלה תוכיח. ואין לפרוך מה לנבלה שכן איסור הבא מאליו הוא, דיש לומר תרומה או ביכורים תוכיח. וחזר הדין הצד השווה שבהן שאסורין הן עצמן ומשקין היוצאין מהן כמותן, אף אני אביא את אלו.

# קנין תורה

**ע"ג. מה דין השותה משקאות אלו של תרומה; דבש תמרים, יין תפוחים, וחומץ סתוניות, ומשקין של שאר מיני פירות – הוי' מענבים וזיתים שדרכן בכר; לרבי אליעזר, ולרבי יהושע? ובמאי נחלקו?**

**לרבי אליעזר:** חייב קרן וחומש אם אכלן בשוגג. דסובר 'דין מינה ומינה', וילפינן מה בכורים שמביאין מכל שבעת המינין משקין היוצא מהן כמותן, אף תרומה נמי שהפרישה בפירות – כגון תמרים ותפוחים, כיון דתרומה נוהגת בפרי אף על גב דאינה נוהגת במשקין שלהן אלא בתירוש ויצהר בלבד, הנך משקין כיון דמפירות תרומה אתו הרי הן כתרומה.

**לרבי יהושע:** פטור מקרן וחומש. דסבר 'דון מינה ואוקי באתרה', ולכן ילפינן מביכורים מה שצריכין ללמוד הימנה – דהיינו שיהו המשקין ממנה כמותה, אבל תו אין אנו לומדים מביכורים, אלא מעמידין את הריבוי בדברים המפורשים בתרומה. ובתרומה תירוש ויצהר כתיבי בה ולא שאר משקין, ובהם הוא דילפינן מביכורים דאף אם קרא עליהן שם תרומה קודם שדרכן, נאסרין משקה היוצא מהן. אבל שאר משקין דלא כתיבא בהו תרומה, לא ילפינן מביכורים לאסור משקין היוצאין מהם, [ואפילו אי הויא כתיבא בפירות עצמן].

**ע"ד. כמאן אזלי הא דתנן אין מביאין בכורים כשהם משקה, אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים [ואפילו הכי אם כשהם פירות לעזרה, ודרכן שם]?**

כרבי יהושע דאמר גבי תרומה דלא קדישי משקין דשאר פירות, דאית ליה 'דון מינה ואוקי באתרה'. וכיון דבתרומה לא מתסרי הדר גמר לביכורים מינה, דהא דרבי רחמנא בהו **תביא** שאם הביא פרי ודרכו יצא, רק זיתים וענבים הוא דרבי, ולא בשאר מינים.

**ע"ה. כמאן אזלי הא דתנן אין סופגין את הארבעים משום ערלה על המשקין, אלא על משקין היוצא מן הזיתים ומן הענבים?**

כרבי יהושע דאמר 'דון מינה ואוקי באתרה'. וגבי תרומה לא מיתסרי רק היוצא מזיתים וענבים, ואתו בכורים גמרי מתרומה בהיקשא דאיקרו תרומה, דרק בזיתים וענבים ריבתה בהם תורה דמשקין היוצאין מהם כמותם, ואתיא ערלה וגמר מביכורים מגזירה שוה ד'פרי' דאינו חייב אלא על היוצא מזיתים וענבים.

## דף קב"א ע"א

**ע"ו. מהו פירושו של 'אלל' דתנן במשנתנו דמצטרף לבשר שחוטח להשלימה לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלין; לרבי יוחנן, ולריש לקיש?**

**לרבי יוחנן:** 'מרטקא' והוא גיד השדרה והצואר שהוא רחב ולבן וקשה מאוד.

**לריש לקיש:** כשמפשיטין את הבהמה, פעמים שהסכין פולט מן הבשר אצל העור, ולא חשיב בשר לקבל טומאה בפני עצמו, אלא שמצטרף עם הבשר להשלימו לכשיעור טומאת אוכלים, אבל לא לטומאת נבלה.

**ע"ז. האידך מתפרש הא שאמר איוב לחבריו 'ואולם אתם טופלי שקר רופאי אלל כולכם' – מחברי דברי שקר אתם, ודבר שאין בו רפואה אתם אומרים לרפואתי, באיזה 'אלל'?**

כרבי יוחנן שאלל הוא מרטקא, שהרי מרטקא משנפסק אין לו רפואה להיחבר עוד. אבל לריש לקיש שאלל הוא בשר שפלטו סכין לכאורה קשה, דהרי בשר כזה בר רפואה הוא, שהמדלדל בשר מן החי פעמים שקושרין אותו במקומו והוא נדבק ומעלה ארוכה.

# קנין תורה

ע"ה. והאיך תירין ריש לקיש הא דאיוב?

דאין הכי נמי באלל דכתיב דקרא כולי מודה שהכוונה ל'מרטקא', ולא נחלקו אלא ב'אלל' דאיתא במשנה מה פירושו.

**ע"ה.** באיזה אופן סובר רבי יהודה במשנתנו ד'אלל' מצטרף אף לטומאת נבילה? ומה הוסיף רב הונא לבאר שיטתו?

באלל המכונס יחד, שאם יש כזית במקום אחד חייבין עליו משום נבלה, בין שאוכלו, ובין שנוגע בו ונכנס למקדש. והוסיף רב הונא, והוא שכנסו, דאחשביה וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. אבל אם מתכנס מאליו או על ידי תינוקות שלא במתכוין, לא פליג רבי יהודה דליהוי נבלה.

**פ.** באיזה מן השיטות בביאור 'אלל', מובנים דברי רבי יהודה?

לריש לקיש ד'אלל' היינו בשר שפלטנו סכין, מובן דרבי יהודה מחייב עליו כאשר יש בה כזית, דאיכא למימר כיון דכנסו אחשביה והדר למילתיה, דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. אבל לרבי יוחנן דהיינו 'מרטקא', אפילו כשיש בו כזית האיך מטמא לרבי יהודה משום נבילה, הא עץ בעלמא הוא.

**פ"א.** והאיך תירין רבי יוחנן דברי רבי יהודה?

'רבי יוחנן מודה דדברי רבי יהודה ש'אלל' מטמא טומאת נבילות היינו בבשר שפלטנו סכין, דבשר שפלטנו סכין ודאי דאיכא 'אלל'. אלא דנחלקו בדין 'מרטקא', דלרבי יוחנן תנא קמא קרי ל'מרטקא' נמי בלשון 'אלל' כדאשכחן בקרא דאיוב. והא דאמר תנא קמא דמצטרף, בכולהו 'אלל' קאמר דמצטרפי לטומאת אוכלין, ובאפי נפשיהו לא מטמא. ואתא רבי יהודה למימר, דבאלל 'מרטקא' מודינא דלא הוי בשר באנפי נפשיה, אבל בשר שפלטנו סכין, אם חזר וכינסו גלי אדעתיה דלא בטליה וחייבין עליו משום נבלה. ולריש לקיש, אפילו לתנא קמא דוקא בשר שפלטנו סכין מצטרף לטומאת אוכלין, אבל מרטקא לא מצטרף דעץ בעלמא הוא.

**פ"ב.** למה אין לפרש דהא שבשר שפלטנו סכין מצטרף לטומאת אוכלין איירי באופנים אלו: חישב עליה בתר הכי, ולא חישב עליה?

**חישב עליה בתר הכי:** דאם כן אפילו באנפי נפשיה נמי ליטמא טומאת אוכלין, דהא קיימא לן דבמחשבה שויא אוכלא כל מידי דמצי למיכליה, ואף על גב דלאו אורחיה הוא. **לא חישב עליה:** הא בטליה.

**פ"ג.** ובאיזה ב' אופנים יש לפרש דאיירי?

(א) כאשר חישב על מקצתו ולא פירש באיזה מקצת. הלכך כביצה מיניה לא מקבל טומאה, דהא לא חישב על כולו. אבל כי מצטרף בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת מחשבה דאית ביה לאשלומי שיעורא. (ב) כאשר נשכה כלב ודלדל מן הבשר לצד העור, ואחר כך שחטה והפליט גם הסכין עוד, ואין ידוע אי זה מהן פלטה חיה ואיזה סכין. וההוא דפלטנו חיה לא בטיל מסתמא, וההוא דסכין בטליה מדעת. וכולה איירי בדלא חישב עליה, הלכך כי הוי בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת דחיה בהדיהו לטומאת אוכלין.

# קנין תורה גליון

**פד.** הא דמבואר במס' טהרות בנבלת עוף טהור שהחרטום, וציפרנים מצטרפין לביצה לטמא טומאת אוכלין, היכא הווי הני אוכלא?

**חרטום:** איירי בחלק התחתון של חרטום העליון, דיש קליפת רצועה דקה בתוך הפה דבוקה לחרטום בעליון לארכו.  
**צפרנים:** במקום ששרשי צפרנים מובלעים בבשר.

**פה.** באיזה מקום בקרנים אמרו דמצטרף לבשר שחוטט להשלימה לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלין?

במקום שחוטכין אותן ויוצא מהן דם לפי שהן רכין, ולכך הווי אוכל [ומיהו באנפי נפשיהו לאו אוכלא נינהו].

**פז.** ישראל השוחט בהמה טמאה לעובר כוכבים ועדיין היא מפרכסת, מה דינה ולמה? לענין טומאת אוכלין, לענין טומאת נבילות?

**טומאת אוכלין:** מטמא. ואף על גב דעדיין אינו ראוי לאכילה לעובדי כוכבים כל זמן שהוא מפרכסת [דאבר מן החי הוא], דהרי לבני נח אינו מותר אלא במיתה, אפילו הכי הואיל וישראל שחט, שחיטה מעלייתא היא, דאשכחן לגבי ישראל דשחיטה מתיר לו בהמה טהורה באכילה. הלכך משויא ליה מחשבתו אוכל בשחיטה זו אף בטמאה לעובר כוכבים שאינו מותר לו באכילה על ידי שחיטה כל זמן שהבהמה מפרכסת.  
**טומאת נבילות:** אינו מטמא עד שתמות, או עד שיתזז את ראשה [דהווי ליה גיסטרא ונבלה היא דחשובה מתה ואפילו היא מפרכסת].

**פח.** עובר כוכבים השוחט בהמה טמאה ועדיין היא מפרכסת, מה דינה? (רש"י)

אינה מטמאה טומאת אוכלין, דבשחיטה לא משויא ליה מחשבתו אוכלא, דלא אשכחן שחיטה לגביה.

**פח.** איזה שני תנאים הוסיף רבי אפי בישראל ששחט בהמה טמאה, שתטמא טומאת אוכלין בעודה מפרכסת?

(א) צריך מחשבה להאכילה לעובר כוכבים, ואי לא חישב, לא הויא אוכל עד שתמות.  
(ב) הבשר צריך הכשר ממקום אחר, כגון הכשר מים כדי להכשירה לקבל טומאה. אבל דם שחיטה דילה לא מכשר לה אף דדם שחיטה כשרה מכשיר לקבל טומאה.

**פז.** מנא יליף רבי ישמעאל שדבר שסופה לטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר?

מדכתיב וכי יותן מים על זרע' מה זרעים אין סופן לטמא טומאה חמורה, שהרי אינן נעשין אב הטומאה עולמית, ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות אינן נעשין אב לטמא אדם וכלים. אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר. אבל דבר שסופה לטמא טומאה חמורה, אין צריך הכשר.

**צ.** נבלת עוף טהור האם צריכה הכשר לקבל טומאה לטמא טומאת אוכלין? ולמה?

אינה צריכה הכשר. מפני שסופה לטמא טומאה חמורה - אדם ובגדים אם יאכלנה, הילכך אינה צריכה הכשר.



# קנין תורה

דף קב"א ע"ב

**צא.** אם דבר שסופה לטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר, למה אמרינן כאן בישראל ששחט טמאה או גוי ששחט טהורה צריכה הכשר?

דמשנתינו איירי במפרכסת שעדיין אין בה טומאה חמורה, ויש צד דבסופה נמי לא יבא לידי כך, שהרי בעודה מפרכסת הוא יכול לגוררה לגירורים דקים פחותים מכזית עד שתכלה כולה, ושוב לא תטמא טומאת נבלות, לכן צריכה הכשר לקבל טומאה.

**צב.** מה הדין במי ששחט בבהמה טמאה שני סימניו או רוב שנים, ועדיין היא מפרכסת, האם אסור לבני נח משום אבר מן החי; לחזקיה, לרבי יוחנן?

**לחזקיה:** אין בן נח מוזהר עליה משום אבר מן החי, אלא דינה כמתה [וכל שכן בבהמה טהורה, דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור].

**לרבי יוחנן:** יש בה איסור אבר מן החי לבני נח, כיון דלאו מתה היא, ושחיטה לא מהני בה כיון שאינה מתירה לישראל, [אבל בטהורה מודי דמותה גם לעובדי כוכבים, כיון דמותה לישראל].

**צג.** מבואר משיטת חזקי' לענין אבר מן החי דמפרכסת כבר דינה כמתה, אבל קשה דלענין משנתינו אמר חזקיה שמפרכסת כל זמן שהיא חיה אינה מטמאה טומאת נבילות ולכן צריכה הכשר?

מודה חזקיה דמפרכסת אינה מטמאה כנבילה, ואף על פי שהיא מותרת לבני נח ואין בה משום אבר מן החי, דיצאה מכלל חיה ולכלל מתה לא באת, ובטומאת נבלות כתיב וכי ימות.

**צד.** מה הדין בישראל ששחט רוב שני סימניו בבהמה טמאה לעובד כוכבים, ועדיין מפרכסת; (א) לענין טומאת אוכלין, (ב) לענין טומאת נבילות, (ג) לענין אבר מן החי, (ד) לענין בשר מן החי?

(א) טומאת אוכלין: מטמאה אם נגעה בשרץ וחזרה ונגעה באוכלין, הואיל וישראל שחטה שחיטה מעלייתא, וחישב עליה להאכילה לעובד כוכבים.

(ב) טומאת נבילות: אין מטמאה טומאת נבלות, כיון דעוד לא מתה.

(ג) אבר הפורש ממנה: לרבי יוחנן וכן תני רב אושעיא, דינו כאבר הפורש מן החי ומטמא מיד כאבר מן הנבלה. לחזקיה, אין דינו כאבר מן החיה ומותר לבני נח.

(ד) בשר בן החי: לרבי יוחנן וכן תני רב אושעיא, דינו כבשר הפורש מן החי ואין בו טומאה, דבשר הפורש מן החי טהור, אבל הוא אסור לבני נח ואפילו לאחר שתצא נפשה, הואיל ונחתך מחיים. לחזקיה, אין דינו כבשר מן החיה ומותר לבני נח.

**צה.** מה הדין בישראל ששחט רוב סימן אחד בבהמה טמאה לעובד כוכבים ועדיין מפרכסת, לענין טומאת אוכלין?

אינה מטמאה טומאת אוכלין, כיון דלא אשכחן היתר אכילה בדכוותה לא לישראל ולא לבני נח.

# קנין תורה גליון

**צו.** מה הדין בישראל שנחר בהמה לעובד כוכבים ועדיין היא מפרכסת, לענין טומאת אוכלין?

אינה מטמאה טומאת אוכלין, כיון דלא אשכחן היתר אכילה בדכוותה לא לישראל ולא לבני נח.

**צו.** מה הדין בעובד כוכבים ששחט רוב שני סימניו בבהמה טהורה לישראל, והבהמה עדיין מפרכסת; (א) לענין טומאת אוכלין, (ב) לענין טומאת נבילה, (ג) לענין אבר הפורש ממנו, (ד) לענין בשר הפורש ממנו?

(א) טומאת אוכלין: מטמאה טומאת אוכלין. והואיל ויש היתר אכילה בדוגמתה אם שחטה ישראל, השתא נמי מהניא לה הך מחשבת עובד כוכבים לצורך ישראל לשוייה אוכל.  
(ב) טומאת נבילה: אינה מטמאה טומאת נבילה.  
(ג) אבר הפורש ממנה: כפורש מן החי ואסור באכילה ומטמא מיד כנבילה.  
(ד) בשר הפורש ממנה: כפורש מן החי וטהור, ואסור לבני נח, ואפילו לאחר שתצא נפשה.

**צו.** מה הדין בעובד כוכבים ששחט רוב סימן אחד בבהמה טהורה לישראל או שנחרה, ועדיין מפרכסת, לענין טומאת אוכלין? אינה מטמאה טומאת אוכלין, הואיל ולא אשכחן היתר אכילה בדכוותה.

**צו.** מה הדין בשחט עובד כוכבים במקום שאין עושה אותה טרפה כגון חצי קנה, ובא ישראל וגמרה? הבהמה כשרה.

**ק.** מה הדין בשחט ישראל בין במקום שעושה אותה טרפה ובין במקום שאין עושה אותה טרפה, ובא עובד כוכבים וגמר שחיטתו? הבהמה פסולה, הואיל וגמרו ביד עובד כוכבים.

**קא.** האם יש עצה לישראל או עובד כוכבים הרוצים לאכול בשר שנחתך מבהמה קודם שתצא נפשה?

כן, שחותך בזית בשר מבית שחיטתה, שאינו מחוסר הפשט ויכול לחותכו מיד קודם יציאת הנפש. וצריך למולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה, יותר מבשר אחר, מפני שלא הספיק דמו לצאת, וכשחותכו נבלע בתוכה [לפי שכשהבהמה מוציאה נשמה היא מתאנחת ומוציא דמה יפה]. וממתין לה עד שתצא נפשה, ואוכלו. והואיל והוא מותר לישראל - דכיון ששחטה דינה כמתה - הותר אף לעובד כוכבים שאין בהם שחיטה, דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור.

**קב.** למה צריך הוא להמתין מלאוכל עד שתצא נפשה? (רש"י)

דתניא (סנהדרין דף סג.) מנין לאוכל מבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה שנאמר לא תאכלו על הדם, ואסמכתא דרבנן בעלמא היא.

# גליון קנין תורה

**קג.** בהא דאמרו ישראל ששחט בהמה טמאה, וכן עובר כוכבים ששחט בהמה טהורה דמשוינן לה אוכלא משום שחיטה, איזה פסולי שחוטי נהגים בה שלא יחשב כשחיטה; (א) שחה או דרם, (ב) בדיקת סכין? כולן מעכבין, ואף אם לא בדק בסכין אינה מטמאה טומאת אוכלין.

**קד.** מה הן צדדי ספיקת רבי זירא בישראל ששחט בהמה טמאה או עובר כוכבים ששחט בהמה טהורה, ועדיין מפרכסת, ובלעה כלים בחייה וזרי היא באהל חמת, האם הכהמה מצלת עליהן? האם כיון דאינה מטמאה טומאת נבלות חיה היא ותציל. או דילמא כיון דמטמאה טומאת אוכלין מתה היא ואינה מצלת דלאו בלוע הוא.

**קה.** מה הדין בכלים בלועים בבהמה מפרכסת; (א) ישראל ששחט טהורה, (ב) עובר כוכבים ששחט טמאה? (רש"י)  
(א) ישראל ששחט בהמה טהורה: לא מיבעי לן דודאי אינה מצלת, הואיל ואף באכילה מותרת.  
(ב) עובר כוכבים ששחט בהמה טמאה: פשיטא לן דמצלת, הואיל ואין בה טומאה של כלום אלמא חיה היא.

**קו.** מה הבריע אביי לענין ישראל ששחט בהמה טמאה או עובר כוכבים ששחט בהמה טהורה ועדיין מפרכסת לענין דברים אלו; (א) טומאה בכלים הבלועים בה, (ב) הרובעה?  
(א) טומאה בכלים הבלועים בה: אזלינן לחומרא ואינה מצלת על הבלועים שבתוכה, דהא מטמאה טומאת אוכלין.  
(ב) הרובעה: חייב מיתה במזיד וחטאת בשוגג, דחשיבה כחיה, דהא אינה מטמאה טומאת נבלה.

## דף קכ"ב ע"א

**קז.** מה פסק רב הונא בשני חצאי זיתים של בשר שישנן על גבי העור של נבילה? העור מבטלן ואינן מטמאין טומאת נבילה.

**קח.** מה הדין בעור שהיו עליו שני חצאי זיתים לענין טומאת נבלה במגע ובמשא; לרבי ישמעאל, ולרבי עקיבא?  
לרבי ישמעאל: מטמאין במשא, שהרי נשא כזית נבלה, ואין מטמא במגע דאין נוגע וחוזר ונוגע.  
לרבי עקיבא, אינו מטמא לא במגע ולא במשא.

**קט.** למה קשה לפרש דרבי רב הונא בענין שני חצאי זיתים שהעור מבטלן; אליבא דרבי ישמעאל, אליבא דרבי עקיבא?  
אליבא דרבי ישמעאל: האמר שהעור לא מבטלן שהרי מטמא במשא.  
אליבא דרבי עקיבא: פשיטא הוא שהעור מבטלן, שכן אמר להדיא במתניתין.

# קנין תורה גליון

**ק"י. האידך תירצו מתחילה דברי רב הונא אליבא דרבי ישמעאל? ומה הקשו עליו?**

**תירצו:** דאשמועינן רב הונא דכי אמר רבי ישמעאל דלא מבטל עור לבשר, הני מילי בפלטתו חיה - כגון כלב, שנעשה שלא מדעת אדם. אבל אם פלטתו סכין בשעת הפשט, הרי מדעת ביטלו, ובטל ממנו שם בשר ואינו מטמא טומאת נבילה, ומודה דבטל.

**הקשו עליו:** דהרי במשנתנו אמר רבי יהודה שאלל המכונס, אם יש כזית במקום אחד חייבין עליו. ואמר רב הונא והוא שכנסו אחר הפשט דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. ומדמוקים לה בשכנסו, מכלל דאיירי כאשר פלטתו סכין בשנים ושלשה מקומות שהצריך לכנסו. וכיון דמכל מקום קתני דחייבין עליו, אלמא אי בטלינהו איהו במתכוין בטילי, אבל עור לא מבטל, דאי בטלינהו עור תו לא הדרי למיהוי נבלה במה שכנסו.

ואם נאמר דכאשר פלטתו סכין, גם רבי ישמעאל מודה דמבטל להו העור, אם כן רב הונא דאוקמה לדרבי יהודה כשהיה זית זה מתחלה לחצאין ואפילו הכי לא בטיל משום העור, כמאן סבירא ליה.

**ק"א. אם נאמר דגם בפלטתו סכין נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא אם העור מבטל להו לשני חצאי זיתים, האידך נפרש פלוגתת רבי יהודה ורבנן באלל המכונס דמשנתנו, אליבא דרב הונא דמוקים לה כשמעיקרא היה מחולק? (רש"י)**

רבי יהודה דסבירא ליה דאף כשהיה מתחלה הזית לחצאין מהני לה כניסה, אזיל כשיטת רבי ישמעאל דהעור לא מבטל לה לשני חצאי זית. ורבנן דסבירא להו שלא מהני כניסה, סבירא להו כרבי עקיבא דמבטל להו עור, ושוב לא מהני ליה כניסה.

**ק"ב. באיזה אופן פירשו דברי רב הונא למסקנא, ואליבא דמי?**

בפלטתו סכין, ומודה דלרבי ישמעאל לא בטיל ליה העור, אלא דרב הונא אמר כרבי עקיבא דבטיל. ואשמועינן דלא נימא דכי קאמר רבי עקיבא שהוא בטל היינו רק בפלטתו סכין, אבל פלטתו חיה לא בטיל. קא משמע לן רב הונא דאפילו פלטתו חיה נמי הכי הוא שהעור מבטלו.

**ק"ג. והאידך הוכיחו דבאמת הדין כן דאף בפלטתו חיה בטיל אליבא דרבי עקיבא?**

דקתני בסיפא דמתניתין, מפני מה רבי עקיבא מטהר בעור, מפני שהעור מבטל, ומשמע דטעמא בעור תליא, ואף על גב דלא בטלינהו איהו.

**ק"ד. מה הדין בעור אדם לענין טומאה; כשלא עיבדו, כשעיבדו?**

בכל אופן מטמא כבשר.

**ק"ו. מה הדין בשאר הדברים שעורותיהן כבשרן, כשעבדן, או ששטחן לדרוס עליהן והילך בהם כדי עבודה?**

בכל אלו נעשו עור ובטלו מתורת בשר וטהורין.

# קנין תורה גליון

**קמז.** עור אדם, האם מטמא מן התורה או מדרבנן?

ללישנא קמא אליבא דעולא: בכל ענין אינו מטמא מן התורה דלאו בשר הוא ואינו בכלל מת, רק מדרבנן.  
ללישנא בתרא אליבא דעולא: כל זמן שלא עיבדו מטמא מן התורה, אבל אם עיבדו אינו מטמא רק מדרבנן.

**קיז.** אם דבר תורה עור אדם טהור הוא דלאו בשר הוא ולא חוי בכלל מת, מה טעם אמרו שהוא טמא?

גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין [למטה ולקתדרא לישב עליהן, ששוחטין עור על גבי מטה במקום חבלים].

**קיח.** מה הדין בעור חזיר של ישוב, בעור חזיר הבור? ולמה?

עור חזיר של ישוב: לכולי עלמא מטמא כבשרה, הואיל ורך הוא.  
עור חזיר הבור: לתנא קמא, טהור, כיון דקשה הוא, ולכן אינו מטמא כבשרה. לרבי יהודה, טמא, דאף עור חזיר הבור רך הוא.

**קיט.** מה הדין בעור חטרת של גמל הרכה? וכמה זמן נחשבת 'רכה'?

מטמא כבשרה. ונחשבת 'גמל הרכה' כל זמן שלא טענה משוי.

**קכ.** באיזה כ' אופנים נסתפקו האם נחשבת גמל 'רכה'?

(א) כאשר כבר הגיע זמנה לטעון משאוי, אבל עדיין לא טענה.  
(ב) כאשר עדיין לא הגיע זמנה לטעון משאוי, אמנם טענה.

**קכא.** מה היה ההבדל בין תשובת ריש לקיש לרבי זירא כשאמרו להם בשם רבי יהושע בן לוי ד'גמל הרכה' חיינו כל זמן שלא טענה?

ריש לקיש: אמר לו לרבי ישמעאל בר אבא שב כנגדי שאמרת לי דבר טעם, וישר כחך.  
רבי זירא: כאשר חזר רבין בר חנינא על דבריו פעם שניה, אמר לו רבי זירא, דבר חידוש אחד היה בידך שאין בידינו, הרי אמרתו, ולמה תחזור ותשנונו פעם שניה להראות חכמתך.

# קנין תורה גליון

**קכב. ומה יש לראות מהבדל זה?**

בא וראה מה יש בין ריש לקיש שהיה מתקיפי דארעא ישראל, לרבי זירא שהיה מחסידי דבבל והכסיפו להחזיק מדרבנן.

**קכג. היכן מבואר דריש לקיש היה מתקיפי דארעא דישאאל, ורבי זירא היה מחסידי בבל? (רש"י)**

**ריש לקיש:** היה מתקיפי דארעא דישאאל, כמבואר במס' יומא (דף ט:), דמי שדיבר עמו ריש לריש, היו נותנים לו מעות לעיסקא בלא סהדי.

**רבי זירא:** היה מחסידי בבל, שכל ל' יום היה בודק עצמו וישב בתנור לראות אם האש שולט בו.

לימוד התורה של החודש תהיה לעי"נ  
ידידנו ותומכנו הבלתי נשכח לומד ונציב קנין תורה

**מוה"ר לייבל רובין ע"ה**

ומבקשים מכל הלומדים להזכיר בלימודם:

**לעילוי נשמת אריה בן יונה**

תנצב"ה

| חזרת החודש                    | חזרת אתמול                    | לימוד היום                    | תשפ"ה   | בא        |
|-------------------------------|-------------------------------|-------------------------------|---------|-----------|
| ק. <input type="checkbox"/>   | ק. <input type="checkbox"/>   | קכ. <input type="checkbox"/>  | כ"ו טבת | זונטאג    |
| ק. <input type="checkbox"/>   | קכ. <input type="checkbox"/>  | קכ: <input type="checkbox"/>  | כ"ז טבת | מאנטאג    |
| קיא. <input type="checkbox"/> | קכ: <input type="checkbox"/>  | קכא. <input type="checkbox"/> | כ"ח טבת | דינסטאג   |
| קיא. <input type="checkbox"/> | קכא. <input type="checkbox"/> | קכא: <input type="checkbox"/> | כ"ט טבת | מיטוואך   |
| קיב. <input type="checkbox"/> | קכא: <input type="checkbox"/> | קכב. <input type="checkbox"/> | ר"ח שבט | דאנערשטאג |
|                               |                               | חזרה                          | ב' שבט  | פרייטאג   |
|                               |                               | חזרה                          | ג' שבט  | שבת       |

| חזרת החודש                   | חזרת אתמול                   | לימוד היום                   | תשפ"ה   | וארא      |
|------------------------------|------------------------------|------------------------------|---------|-----------|
| קז: <input type="checkbox"/> | קז: <input type="checkbox"/> | קז: <input type="checkbox"/> | י"ט טבת | זונטאג    |
| קח. <input type="checkbox"/> | קז: <input type="checkbox"/> | קח: <input type="checkbox"/> | כ' טבת  | מאנטאג    |
| קח: <input type="checkbox"/> | קח: <input type="checkbox"/> | קח: <input type="checkbox"/> | כ"א טבת | דינסטאג   |
| קט. <input type="checkbox"/> | קח: <input type="checkbox"/> | קט: <input type="checkbox"/> | כ"ב טבת | מיטוואך   |
| קט: <input type="checkbox"/> | קט: <input type="checkbox"/> | קט: <input type="checkbox"/> | כ"ג טבת | דאנערשטאג |
|                              |                              | חזרה                         | כ"ד טבת | פרייטאג   |
|                              |                              | חזרה                         | כ"ה טבת | שבת       |

## זונטאג בשלח - ד' שבט

בחניה לימוד החודש: **דף קיב:** (רב מרי בר רחל) - **דף קכב.** (ועור הראש וכו')

בחניה חזרת החודש: **דף קג:** (מתני') - **דף קיב:** (רב מרי בר רחל)

### - איסור השגת גבול -

כל הזכויות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב

ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מהנהלה: 718-438-1188 x3

הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימיל: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044